

Integrering i idrettslag
En kvalitativ studie av idrettslag som arena for integrasjon

Trine Blomholm Gausland
VID vitenskapelige høgskole
Stavanger

Masteroppgave
Master i interkulturelt arbeid

Antall ord: 25210
16.05.2018

Opphavsrettigheter

Forfatteren har opphavsrettighetene til rapporten.
Nedlasting for privat bruk er tillatt.

Sammendrag

I denne studien undersøkes opplevelsen av idrettslag som en integrerende arena i praksis for deltakende og frivillige innvandrerforeldre. Det handler om integrering i sivilsamfunnet.

Integrering handler om en toveis påvirkningsprosess mellom majoritet og minoritet i det norske samfunnet, og for å bli integrert på man delta i samfunnet. Det har derfor vært naturlig for denne studien å fokusere på hva som fremmer og hemmer deltakelse i valgt idrettslag og om idrettslag bidrar til økt tilhørighet til, trivsel og nettverk i idretten og lokalsamfunnet generelt. Disse fokusområdene vil belyses gjennom etablert faglig teori om kultur og integrering.

Oppgaven bygger på kvalitativ metode i form av intervju, tekststudier og observasjon fra egen arbeidserfaring. Dataen er analysert og satt i en faglig sammenheng under analysekategoriene: (1) Kulturens betydning for integrering i idrettslag, (2) kommunikasjonens betydning for integrering i idrettslag, (3) hemmende og fremmende faktorer for deltakelse og (4) integrasjon i idrettslag og lokalsamfunnet gjennom idrettslag.

Det dynamiske kulturbegrepet samt akkulturasjonsprosessen vil tas i bruk for å drøfte funn i kategori (1). I kategori (2) benyttes også det dynamiske kulturbegrepet, men da satt i sammenheng med interkulturell kommunikasjon. Kategori (3)

Forord

Denne masteroppgaven hadde ikke vært mulig å gjennomføre uten samarbeidet med informantene og idrettslaget de tilhører. En hjertelig stor takk til dere.

Jeg vil også takke Marianne Skjortnes for tilbakemeldinger og god veiledning.

En stor takk til alle tålmodige sjeler som er i nettverket mitt: Kolleger på arbeidsplassen, familie og venner. Dere er gode å ha.

Til slutt vil jeg spesielt takke min samboer som har ordnet og stått på for å motivere og hjelpe. Uten deg hadde det ikke gått.

Innholdsfortegnelse

1.0 Introduksjon og bakgrunn	7
1.1 Introduksjon til tema	7
1.2 Bakgrunn for valg av problemstilling.....	8
1.3 Problemstilling	9
1.4 Begreper	10
1.5 Tidligere forskning.....	11
2.0 Metode	15
2.1 Den metodiske prosessen.....	15
2.1.1 Generelle rammer / Rammer for det metodiske arbeidet.....	15
2.1.2 Rekruttering av informanter	16
2.1.3 Informantene	17
2.1.4 Innsamling av data.....	18
2.2 Gyldighet	19
2.3 Etiske refleksjoner.....	20
3.0 Teori.....	22
3.1 Teoretisk rammeverk.....	22
3.2 Kultur	22
3.2.1 Det beskrivende og det dynamiske kulturbegrepet	22
3.2.2 Kultur og kommunikasjon.....	24
3.2.2 Det flerkulturelle samfunnet og kulturforskjeller	25
3.2.3 Stereotypier, fordommer og «den andre».....	26
3.2.4 Diskriminering og rasisme	27
3.2.5 Kultur og kjønn	27
3.2.6 Kultur og identitet.....	Feil! Bokmerke ikke definert.
3.3 Integrering.....	28
3.3.1 Integrering.....	28
3.3.2 Inkludering	29
3.3.3 Assimilering.....	30
3.3.4 Akkulturasjon.....	31
3.3.5 Sosial kapital	31
3.4 Sammendrag.....	33
4.0 Presentasjon av feltet og funn.....	34
4.1 Integrering i idrettsorganisasjoner	34
4.1.1 Statens forhold til integrering og idrettsorganisasjoner.....	34
4.1.2 Kommunenes forhold til integrering og idrettsorganisasjoner.....	37
4.1.3 Integrering i idrettslag.....	38
4.2 Norsk fritid og møtet med lag og organisasjoner.....	40
4.3 Deltakelse i idrettslaget.....	42
4.3.1 Rekruttering.....	42
4.3.2 Motivasjon for deltakelse.....	42
4.3.3 Forventninger til deltakelse	44

4.3.4 Kommunikasjon	46
4.3.5 Kjønn som barriere	49
4.3.6 Dugnad.....	49
4.3.7 Tilhørighet, trivsel og nettverk	51
5.0 Analyse.....	54
5.1 <i>Kulturens betydning for integrasjon i idretten.....</i>	54
5.2 <i>Kommunikasjonens betydning for integrasjon.....</i>	57
5.3 <i>Hemmende og fremmende faktorer for deltakelse.....</i>	59
5.4 <i>Integrering i idrettslag og lokalsamfunnet gjennom idrettslaget</i>	63
6.0 Konklusjon	66
Litteraturliste	69

1.0 Introduksjon og bakgrunn

1.1 Introduksjon til tema

I Norge går mange ut i det offentlige rom, som for eksempel på konserter, kafé eller turstier, men med et ønske om å være alene eller sammen med venner man kjenner fra før. Det er ikke vanlig praksis å invitere en som sitter alene på kafé til sitt eget bord eller snakke med fremmede på bussen, selv om du har sett vedkommende nesten hver dag i et halvt år. I sin bok om norske uskrevne lover, påpeker Egil Aslak A. Hagerup med en humoristisk tone at man i Norge ikke skal snakke med fremmede eller vise for mye interesse for andre, i frykt for å ikke bli kvitt vedkommende igjen. Man skal holde en trygg avstand til man er helt sikker på at man ønsker å være venner (Hagerup & Kollerud, 2017, s. 19-22). Hvordan og hvor blir man kjent med nye mennesker i Norge? Som ny i landet eller ny i byen, kan det være vanskelig å komme i kontakt med andre og etablere relasjoner. Spesielt om man ikke har jobb eller skal ta utdanning i offentlig norsk skole eller universitet.

Norge har opplevd økt arbeidsinnvandring i mange år og med flyktningkrisen i 2015 var det rekordmange som søkte asyl i Norge (Norsk rikskringkasting, 2016). De to siste årene har tallene riktignok gått ned (Statistisk sentralbyrå, 2017b), men fremdeles er integrering et av de mest omtalte temaene i dagens samfunn. I politikken brukes begrepene inkludering og integrering når man snakker om forholdet mellom minoritet, majoritet og samfunnet. Det diskuteres hvem som har ansvar for integreringen, hva integrering er, hva man skal integreres i (Hagelund & Loga, 2009, s. 82) hvilke konsekvenser samfunnet får av mislykket integrering (NOU 2017:2, 2017) og hvordan det vil påvirke velferdsstaten. Media snakker ofte om god eller dårlig integrering og forskning undersøker ulike holdninger til integrering i samfunnet, samt integrering i praksis. Temaet som fokusområde for politikere finnes på både på lokal, stortings- og regjeringsnivå og frivillige lag og organisasjoner har i flere år blitt ansett som innvandreres vei inn i sivilsamfunnet. Deltakelse i sivilsamfunnet som igjen skal bidra til inkludering, økt tilhørighet og økt sosial kapital (Kulturdepartementet, 2007).

På grunn av innvandringen og økende antall innvandrere i den norske befolkningen, er det et stadig større behov for møteplasser hvor mennesker kan bli kjent på tvers av etnisitet og kultur. Dette for å fremme tillit mellom majoritet og minoritet, og styrke verdier som er viktige i det norske samfunnet som for eksempel demokrati, likestilling og økonomisk og sosial likhet. Tanken er at med et felles verdigrunnlag vil samfunnet kunne bære kulturelle

forskjeller (NOU 2011:14, 2011, s. 19-20). NOU 2017:2 *Integrasjon og tillit* sier at personer med innvandrerbakgrunn deltar mindre enn andre i organiserte aktiviteter. Den poengterer også at tilbaketrekning fra en slik fellesarena er en av flere sammensatte utfordringer for den langsiktige integreringen (NOU 2017:2, 2017, s. 141). Det er derfor viktig å ha fokus på integrering i lag og organisasjoner, spesielt med tanke på at møtet mellom mennesker som skjer i organisasjonene vil fremme toleranse og motvirke rasisme og diskriminering i samfunnet (Kulturdepartementet, 2007).

Frivillige lag og organisasjoner har altså en sentral rolle med tanke på integrering av etniske minoriteter i det norske samfunnet. Lag og organisasjoner som for eksempel idretten eller kultur og aktivitetsbaserte organisasjoner, tilbyr og legger til rette for en møteplass i nærmiljøet hvor alle er velkommen. Det er frivillige enkeltindivider som driver disse lagene og organisasjonene: En far, en oljearbeider, ei søster, en sykepleier, en muslim eller en butikkmedarbeider. Man møtes over en felles interesse eller aktivitet som binder mennesker sammen på tvers av kjønn, etnisk opphav, religion, sosial status eller yrke. Det er dette som gjør frivillige lag og organisasjoner til en velegnet arena for integrering i Norge, at man møtes på et felles grunnlag hvor forskjeller hvikes ut. I tillegg har man et felles utgangspunkt som gjør det lettere å ta kontakt med nye mennesker. Man er ikke lenger en fremmed slik Hagerup påpeker (se foran), men for eksempel en forelder i idrettslaget. Barna deltar i samme aktivitet og man møtes i anledninger og sammenhenger knyttet til idrettslaget. På denne måten kan sosiale nettverk utvides, som for eksempel når foreldre kommer i snakk på sidelinjen mens barna spiller håndballkamp.

1.2 Bakgrunn for valg av problemstilling

Til daglig arbeider jeg som fritidsveileder for barn og unge med innvandrerbakgrunn i Sola kommune. Dette er en stilling som har som mål å inkludere sosialt barn og unge i fritidsaktiviteter.

Av erfaring opplever jeg at det tar lengre tid for voksne å bli integrert enn det gjør for barn. Naturlig nok, ettersom barna som oftest starter på skolen med en gang og gjerne i fritidsaktiviteter sammen med norskfødte. Jo yngre man er jo forttere får man venner og sosialt nettverk. Dette i motsetning til voksne som ikke prioriterer fritidsaktiviteter eller frivillighet slik som barna når det er så mye annet som skal ordnes når man er ny i et nytt land. Fordi jeg opplever at barn og unge integreres lettere og raskere, har jeg valgt å fokusere på voksne i

denne masteroppgaven. Dette med et ønske om å bedre forstå hvordan innvandrerforeldre opplever møtet med norsk organisasjonsliv, hvor ”alle skal med” (Kulturdepartementet, 2007), og om foreldrene anser og opplever idretten som en integrerende arena.

Gjennom jobben har jeg erfart at familier blir møtt på ulike måter av ulike mennesker som er frivillige i de forskjellige lag og organisasjonene. Noen frivillige er veldig imøtekommende og familier opplever å bli tatt imot på en god måte, mens andre er lite interessert i det sosiale og har aktiviteten i fokus. Noen er åpne og synes det er spennende å møte mennesker fra andre land og kulturer, mens andre synes det er stressende og er skeptiske.

Jeg ser få foreldre med innvandrerbakgrunn som trenere i idrettslagene jeg møter. En studie gjort av Carlsson og Haaland (2006) underbygger dette inntrykket, at etniske minoritetsforeldre er mindre representert enn etnisk norske i idrettslag. Jeg ønsker derfor å vite mer om hvilke faktorer som hemmer eller fremmer ønsket om å være frivillig og deltakende i idrettslag.

Idrettslaget som informantene er rekruttert fra holder til i Sandnes kommune, Rogaland fylke. Det er et område i Sandnes hvor det er bosatt en god blanding av både majoritet og minoritet og idrettslaget har en utad åpen og inkluderende profil hvor alle er velkommen. Jeg har gjort et bevisst valg om å ikke intervju de familiene jeg arbeider med i Sola kommune fordi jeg ikke ønsker å blande rollene som masterstudent og kommuneansatt. I Sola kommune arbeider jeg også i stor grad med nyankomne familier, noe som gjør at språk ville vært en betydelig utfordring i intervjuene. Med andre ord er jeg verken ansatt i kommunen eller en med tilknytning til idrettslaget i møte med informantene, kun en masterstudent i interkulturelt arbeid.

1.3 Problemstilling

Tradisjonelle idrettslag blir ofte fremhevet som en velegnet integreringsarena. Gjennom deltakelse kommer man i kontakt med sivilsamfunnet. Fungerer det så bra som integreringspolitiske dokumenter forventer?

I tradisjonelle idrettslag er det stort sett barnas deltakelse som er i fokus, ikke foreldrenes. Denne masteroppgaven bygger på observasjoner fra min arbeidshverdag, samt beretninger fra informanter som er rekruttert fra et lokalt idrettslag. Problemstillingen lyder som følger:

Hvordan oppleves idrettslag i praksis som en integrerende arena for frivillige og deltakende innvandrerforeldre?

For å belyse problemstillingen ønsker jeg å fokusere på disse underliggende spørsmålene: (1) Hva oppleves som hemmende eller fremmende faktorer for deltakelse? (2) Opplever man å bli integrert både i samfunnet og i idretten gjennom deltakelse? (3) Føler man økt tilhørighet til lokalsamfunnet ved å være deltakende i idrettslaget?

1.4 Begreper

Noen sentrale begreper for oppgaven vil bli klargjort i følgende avsnitt for å sikre lik forståelse. Kun begreper som jeg anser som nødvendige for oppgaven vil bli gjort rede for.

I noen av begrepsavklaringene tas det høyde for argumentene til blant annet Gullestad (2002) som kritiserer språkbruken i offentlig norsk debatt og hvordan man kategoriserer ulike mennesker på integreringsfeltet. Statistisk sentralbyrå hevder at «et inkluderende samfunn forutsetter en inkluderende ordbruk» (Statistisk sentralbyrå, 2008b). De har altså tatt en vurdering av kritikken av bruk av begreper, og deres definisjon vil derfor ligge til grunn for valg av noen av begrepsforklaringene i denne oppgaven. Min hensikt er ikke å si noe om hvem som er norsk eller ikke, men å ha anvendelige begreper i oppgaven.

Det kan også forekomme andre, lignende begreper i oppgaven som ikke blir gjort rede for her. Da er det begrepsbruken fra annen litteratur eller forskning jeg benytter meg av.

Frivillige lag og organisasjoner

Et frivillig lag eller organisasjon er ”en sammenslutning av personer eller virksomheter som driver frivillig virke på ikke-fortjenestebasert og ikke-offentlig basis” (Frivillighet Norge, u.å.-e), som også har en demokratisk oppbygning i form av valg av styre og like rettigheter for alle medlemmer.

Frivillig versus deltakende forelder

Når det refereres til frivillig i denne oppgaven, omtales en person som har påtatt seg et frivillig verv, som for eksempel lagleder eller trener i en organisasjon. Denne personen kan også være en forelder til et barn i organisasjonen. En deltakende forelder er en forelder som gjør frivillig arbeid i organisasjonen, men som ikke har et frivillig verv.

Sivilsamfunn

Den delen av samfunnet som består av frivillige organisasjoner som kommer sammen for å løse en oppgave i fellesskap på frivillig grunnlag. Sivilsamfunnet ligger utenfor offentlig sektor og privat sektor og er ofte betegnet som frivillig sektor eller ”den tredje sektor” (Thorsen, 2016).

Innvandrere

Alle som er født i utlandet av to utenlandske foreldre (Statistisk sentralbyrå, 2008a). Foreldre som er innvandrere kalles innvandrerforeldre.

Norskfødt

Norskfødt er en person som er født i Norge av en eller to norskfødte foreldre.

Norskfødte med innvandrerforeldre

Barn som er født i Norge av to innvandrerforeldre (Statistisk sentralbyrå, 2008a).

Majoritet og minoritet

De som ikke har innvandrerbakgrunn (majoritet) og de som er innvandrere eller norskfødte med innvandrerforeldre (minoritet).

1.5 Tidligere forskning

Senter for forskning på sivilsamfunn & frivillig sektor (refereres til som Senteret) er et samarbeid mellom Institutt for samfunnsforskning i Oslo og UNI Research Rokkansenteret i Bergen, og er finansiert av forskjellige statlige departement (Senter for forskning på sivilsamfunn og frivillig sektor, 2018). Forskningen er delt inn i følgende kategorier: (1) Frivillig innsats, (2) frivillighetens samfunns effekter, (3) nye former for samfunnsengasjement og (4) det frivillige organisasjonslandskapet. Publiseringer fra Senteret inneholder mye relevant forskning for denne oppgaven i tillegg til noen andre rapporter og undersøkelser.

I 2009 gav Senteret ut den første rapporten Frivillighet, innvandring, integrasjon (Hagelund & Loga, 2009). Rapporten er en kunnskapsoversikt over foreliggende forskning omkring «innvandreres og etniske minoriteters posisjon i frivillig sektor» (Hagelund & Loga,

2009, s. 5) i Norge, et satsningsområde for Senteret. Rapporten fokuserer på to hovedkategorier – ”forskning om innvandrerorganisasjoner og forskning om innvandreres deltakelse i det allmenne organisasjonslivet” (Hagelund & Loga, 2009, s. 79). På grunn av oppgavens omfang og tema vil det kun fokuseres på den sistnevnte kategorien.

Rapporten (Hagelund & Loga, 2009) har forsøkt å kartlegge tilknytningen personer med innvandrerbakgrunn har til allmenne lag og organisasjoner. Den fokuserer på ulikheter i forhold til etniske nordmenns tilknytning, og har som mål å forklare forskjellene. På noen områder oppdages større ulikheter, som for eksempel lavere deltakelse i idrett blant barn og unge med minoritetsbakgrunn. På andre områder oppdages mindre ulikheter, som for eksempel faktorene som påvirker organisasjonsdeltakelse (Hagelund & Loga, 2009, s. 79-81). Når man snakker om deltakelse i idrettsaktiviteter, er det økonomiske og kulturelle ressurser som påvirker deltakelse størst grad. Dette gjelder både for majoritet og minoritet, og særlig for gutter. Når det justeres for faktorer som vedvarende lavinntekt, fattigdom, lav sysselsetting, botid og norskferdigheter er deltakelse blant minoritet- og majoritetsbefolkningen på omtrent likt nivå (Senter for forskning på sivilsamfunn og frivillig sektor, 2016, s. 3). Samtidig er det funn fra Oslo-området som viser at minoritetsjenter deltar mindre på grunn av holdninger og handlingsmønstre i minoritetsgruppene. Jentene bruker mer tid på å være sammen med familien, plikter og skolearbeid, og noen får ikke lov til å delta på grunn av foreldrenes manglende kunnskap om innhold i fritidsaktiviteter, som igjen skaper en utrygghet hos foreldrene (Hagelund & Loga, 2009, s. 67-68). Jentene er særlig fraværende i idretten og frafallet i overgangen fra barne- til ungdomsidretten er større enn for både majoritetsbefolkningen og minoritetsgutter (Carlsson & Haaland, 2006, s. 7; Senter for forskning på sivilsamfunn og frivillig sektor, 2016, s. 4).

Kunnskapsoversikten Minoritetsbefolkningens deltakelse i frivillige organisasjoner. Hva vet vi? (Senter for forskning på sivilsamfunn og frivillig sektor, 2016) er en presentasjon av hovedfunn om gitt tema (se tittel) som Senteret har gjort siden oppstarten 2009.

Kunnskapsoversikten kom 7 år etter rapporten til Hagelund og Loga (2009) og støtter opp under funnene presentert avsnittet over. I tillegg presenteres og systematiseres barrierer for deltakelse, hvor det deles inn i tre ulike nivåer: (1) Individuelle barrierer for enkeltindivider, for eksempel lav kjennskap til foreningslivet, økonomi og svake norskkunnskaper. (2) Organisatoriske barrierer i lag og organisasjoner som tradisjonelle organisasjoner hvor en mangler mangfoldskompetanse samtidig som det er lukkede ledernetverk og sementert organisasjonsdrift og (3) systembarrierer, som for eksempel integrasjonsinitiativ som er fragmenterte og sporadiske. Videre sier oversikten noe om hvem den frivillige

minoritetsbefolkningen er, hvilke typer organisasjoner de deltar i og motivasjon for deltakelsen. Her refereres det ikke kun til minoritetsungdom (som i forrige avsnitt), men minoritetsbefolkningen, bestående av foreldre som har innvandret til Norge og barn av to innvandrereforeldre. Til slutt blir tiltak som er gjort og resultater av tiltakene skjematisk oppsummert.

Norsk institutt for by- og regionforskning (NIBR) publiserte i 2006 notatet *Foreldredeltakelse i flerkulturelle idrettslag – en kartlegging* (Carlsson & Haaland, 2006). Her er det forsøkt å kartlegge foreldredeltakelse i flerkulturelle idrettslag (21 fotballag, 2 håndballag) i Oslo og Drammen med utgangspunkt i hva minoritetsforeldres deltakelse betyr for idrettslagene. Det poengteres at idretten slik vi kjenner den i Norge er avhengig av frivillig innsats for å kunne produsere et tilbud til barn og unge. Med dette som utgangspunkt undersøkes det om lav deltakelse fra foreldre med minoritetsbakgrunn medfører konsekvenser for idrettstilbudet, og i så fall hvilke konsekvenser det medfører. Spesielt i idrettslag hvor barn med minoritetsbakgrunn er majoriteten, og i ett idrettslag hvor majoriteten hadde minoritetsbakgrunn hadde laget opphørt på grunn av manglende deltakelse og tilbud. I noen andre idrettslag hadde de erfaringer med at det var lettere å få folk til å stille på dugnad dersom de fikk avgrensede og konkrete oppgaver (Carlsson & Haaland, 2006).

Friberg og Gautun (2007) har på oppdrag fra Barne- og Ungdomsrådet i Oslo (BURO) skrevet rapporten *Inkludering av etniske minoriteter i frivillige organisasjoner og fotballag for barn og ungdom i Oslo*. Studien ser på hvordan ”frivillige barne- og ungdomsorganisasjoner og fotballag forholder seg til spørsmål om rekruttering og inkludering av barn og unge med etnisk minoritetsbakgrunn” (Friberg & Gautun, 2007, s. 5). I forhold til foreldredeltakelse i fotballen, kom det blant annet fram at flere familier ikke hadde bil til å kjøre til og fra kamper, foreldre jobbet gjerne skift eller hadde to jobber og noen hadde mange barn som gjorde kravet til oppfølging uoverkommelig. De hadde også hatt gode erfaringer med å dra på hjemmebesøk til foreldre, samtidig som det oppleves som veldig ressurskrevende. Rapporten framhever også at de uformelle rekrutteringskanalene, altså venner og nettverk, er de som i størst grad blir benyttet for å rekruttere unge med minoritetsbakgrunn til organisasjonene. De mener at andre rekrutteringsstrategier må til ettersom man med nåværende strategi forsterker en allerede eksisterende medlemsprofil. Det danner seg sterke sammensveide gjenger som er vanskelig å komme inn i.

Boken *Fellesskap og forskjellighet* (Ødegård, Loga, Steen-Johnsen & Ravneberg, 2014) baserer seg på fire studier av ulike flerkulturelle lokalsamfunn i Norge. De fire studiene er alle tidligere publikasjoner fra Senteret. Boken bygger blant annet på teorien om sosial

kapital (jf. kapittel 3) og identifiserer mekanismer i samfunnet som bidrar til å danne sosiale nettverk og tillit (Ødegård et al., 2014, s. 4). Boken har to mål. Det ene er å «løfte frem faktorer som hemmer og fremmer integrasjon i det lokale sivilsamfunnet» (Ødegård et al., 2014, s. 8), mens det andre ønsker å «belyse mekanismer som bidrar til å bygge nye fellesskap» (Ødegård et al., 2014, s. 8).

Hovedfokus for denne oppgaven vil være på foreldre og frivillige voksne i idrettslag. Mye av den tidligere forskningen som er gjort på feltet er forskning på barn og unges deltakelse i fritidsaktiviteter og det er få kvalitative studier gjort av foreldres og frivillige foreldres opplevelse av integrering i lag og organisasjoner. Materialet som er presentert vil allikevel ha en viss overføringsverdi til denne oppgaven ettersom det representerer et migrasjonsperspektiv på motivasjon samt faktorer og barrierer for deltakelse i lag og organisasjoner. I sin kartlegging av foreldredeltakelse har Carlsson og Haaland (2006) i størst grad hatt informanter som er av majoriteten. Hagelund og Loga (2009) kjente heller ikke til noen undersøkelser om minoritetsforeldres «holdninger til og erfaringer fra deltakelse og frivillig innsats i sine barns idrettsaktiviteter» (Hagelund & Loga, 2009, s. 58). I denne oppgaven har alle informantene innvandrerbakgrunn og det er deres opplevelse av deltakelsen i idrettslag oppgaven vil forsøke å belyse.

2.0 Metode

For å undersøke problemstillingen har valget falt på kvalitative metoder som handler om å få tak i enkeltmenneskers forståelse av verden de lever i. Innvandrere blir ofte omtalt som en homogen gruppe, selv om de er forskjellige i likhet med den øvrige befolkningen (Gullestad, 2002). Integrering er ingen enkel prosess som er lik for alle innvandrere, det er derfor viktig å få tak i individuelle fortellinger for å kunne si noe om hvordan integrering fungerer i praksis. Gjennom intervjuer ønsker jeg å få fram erfaringer, fortolkninger og opplevelser til de ulike individene som utgjør informantene. Jeg vil også benytte meg av tidligere forskning og observasjoner fra jobb for å belyse problemstillingen.

2.1 Den metodiske prosessen

2.1.1 Generelle rammer / Rammer for det metodiske arbeidet

Det har ikke vært tilgang på økonomiske midler for å gjennomføre datainnsamlingen, og jeg har derfor vært avhengig av informanter som kan kommunisere uten bruk av tolk. Dette utelukker i stor grad relativt nyankomne innvandrere på grunn av språklige utfordringer. Dette er en grunn til at jeg har valgt å rekruttere utenfor eget nettverk, ettersom jeg stort sett arbeider med relativt nyankomne innvandrerfamilier.

Jeg er også avhengig av informanter som stiller opp fordi de ønsker å bidra og ikke fordi de får betalt. På grunn av få potensielle informanter å velge mellom, har jeg valgt å ikke legge føringer for nasjonalitet, botid eller kulturell bakgrunn.

Det har vært viktig å formidle at jeg ikke har noen tilknytning til idrettslaget slik at jeg ikke blir oppfattet som om jeg er på oppdrag for idrettslaget. Jeg har også valgt å presentere meg selv som student og ikke si noe om hva jeg jobber med, slik at ikke jobben min skal prege intervjuet på noen måte. Enten i form av at informantene antar at jeg vet hva som snakkes om, at jeg er på oppdrag fra kommunen, fordommer knyttet til det å være «en fra kommunen», eller at jeg har bestemte meninger om det som blir sagt (Hammersley og Atkinson 2012: 178). Jeg har ønsket et mest mulig nøytralt og ufarlig utgangspunkt.

Det har også vært viktig at tid og sted for intervjuet er noe informantene er komfortabel med. ”Territorium” kan være av betydning for hvordan intervjuet går

(Hammersley & Atkinson, 2004, s. 174-175). Jeg har derfor latt informantene selv velge hvor vi skal ha intervjuene, men presentert noen alternativ. Intervjuene har vært hjemme hos meg, hos informanter og på arbeidsplassen til informanter.

2.1.2 Rekruttering av informanter

I forkant av rekrutteringsprosessen hadde jeg et møte med daglig leder i idrettslaget. Dette for å luften problemstillingen og få en avklaring på om de var interessert i et samarbeid. Daglig leder er en av de viktigste portvaktene, ettersom han er øverst i hierarkiet i idrettslaget og dermed er en ”aktør som kontrollerer hovedkilder og potensielle muligheter” (Hammersley og Atkinson 2012: 64). Dette i form av tilgang til medlemslister og oversikt over alle frivillige. Idrettslaget ser det som sitt ansvar å være til for alle i nærmiljøet og er positive til å videreutvikle seg på området inkludering og integrering og ønsker derfor å være behjelpelige.

I starten av rekrutteringen sendte jeg informasjon via e-post til daglig leder, som igjen videresendte til alle medlemmer og frivillige. Her ble samarbeidet beskrevet og det ble oppfordret til å ta kontakt dersom (1) en hadde migrasjonsbakgrunn og selv kunne stille til intervju eller (2) at et mellomledd kjente noen med migrasjonsbakgrunn som jeg kunne ta kontakt med. Det ble også informert om at norskkunnskaper ikke var en utfordring. Jeg ønsket å unngå at (1) potensielle informanter som er usikre på egne norskkunnskaper utelukker seg selv og (2) et mellomledd utelukket potensielle informanter fordi de selv tok en vurdering av norskkunnskapene. Dette var en vurdering jeg ønsket å ta selv ettersom min terskel for «tilstrekkelig norskkunnskaper» ikke nødvendigvis er den samme som andre sin.

To personer responderte på e-posten. Styreleder for en av idrettsgrenene i idrettslaget representerer og en person som foreslo en potensiell informant. Jeg tok derfor et valg om å fokusere rekrutteringen rundt der responsen kom fra og arrangerte et møte med styreleder. Som portvakt representerer styreleder en autoritet som har tillit fra andre medlemmer i idrettslaget og er samtidig nærmere frivillige foreldre enn daglig leder. Tanken var at dersom han var positiv og støttet arbeidet, og det kunne refereres til han ved senere rekruttering ville det gi en viss legitimitet og tyngde. Det er utfordrende å få travle, frivillige foreldre til å stille på intervju, så bekreftelsen og oppmuntringen fra ledelsen var nødvendig i rekrutteringsprosessen.

Videre tok jeg kontakt med aktuelle frivillige per telefon. Noen har jeg også møtt ettersom jeg synes det er lettere å forklare ting når vi møtes ansikt til ansikt. Det gir meg også

en anledning til å se reaksjoner og forklare ut ifra hvordan jeg oppfatter responsen på det som blir sagt. Disse frivillige har igjen hjulpet til med å finne flere informanter og dermed fungert som portvakter de også. Det er viktig for idrettslaget å beholde tilliten til foreldre og for foreldre å vite at idrettslaget ikke deler ut telefonnummer til ”hvem som helst” uten deres samtykke. Herfra og ved bruk av private nettverk har det gått en slags snøballeffekt som til slutt har resultert i de frivillige og deltakende foreldrene som har stilt til intervju. Friheten til å velge egne kandidater (Hammersley & Atkinson, 2004, s. 161) har vært noe redusert, men det har vært et godt samarbeid med portvakter som har vært hjelpelige og velvillige, og som har tatt hensyn til hvilke informanter jeg ønsket å komme i kontakt med. Selv om jeg til dels har vært avhengig av andre for å komme i kontakt med potensielle informanter, opplever jeg ikke at forskningen har blitt styrt i verken den ene eller andre retningen (Hammersley & Atkinson, 2004, s. 160). Vi har hele tiden tatt utgangspunktet i de potensielle informantene som finnes i idrettslaget og blant de som finnes har jeg fått velge.

2.1.3 Informantene

Informantene kommer fra et knippe forskjellige land og har ulik kulturell bakgrunn. De har blitt valgt med utgangspunkt i migrasjonserfaringen og tilstrekkelige språkkunnskaper i norsk eller engelsk til å gjennomføre et intervju. De har ulik sosial plassering (Hammersley & Atkinson, 2004, s. 254-255) i idrettslaget: de har ulike frivillige verv eller er deltakende foreldre uten offisielle verv. Totalt er det intervjuet syv personer, både menn og kvinner. Alle har botid på mer enn 5 år og flertallet har utdanning på universitetsnivå. De som har valgt å stille som informanter har alle vært motiverte for å stille på intervju og delt sine historier, opplevelser og erfaringer (Hammersley & Atkinson, 2004, s. 163).

Det er informanter som er ”spesielt følsomme overfor det aktuelle tema” (Hammersley & Atkinson, 2004, s. 163), som har et utenfra perspektiv fordi de ser ting med utgangspunkt i en annen landbakgrunn og kultur. I noen tilfeller har informantene både et innenfra og et utenfra perspektiv (Hammersley & Atkinson, 2004, s. 137-139) ettersom de har bodd i Norge lenge, føler seg norsk og har god kunnskap om sosiale koder, normer og verdier i det norske samfunnet.

2.1.4 Innsamling av data

Før selve intervjuene og opptakene startet har samtykkeskjema for deltakelse i studien blitt gjennomgått muntlig, med særlig vekt på formålet med studien, taushetsplikten, anonymisering i oppgaven samt informasjon om lagring av data og når det blir slettet. Deretter har informantene signert og fått tilbud om en kopi til seg selv. Dette er viktig for å skape tillit mellom oss og for å det etiske perspektivet.

Ettersom det har vært enkeltintervjuer har det vært vanskelig å opparbeide en relasjon i forkant av intervjuene. Dette på grunn av både egen kapasitet og hvor mye tid informanter har tilgjengelig. I retrospekt skulle jeg brukt enda mer tid på å forklare hva intensjonen med intervjuet var og forklare hvordan forskningen vil brukes, for å sikre svar som er gyldige. Jeg skulle i større grad poengtert at det er viktigere at informantene er ærlige fremfor høflige, og at jeg ønsker at informantene forteller om sine opplevelser fremfor det de tror jeg ønsker å høre, de «riktige» svarene. Der slike svar er gitt vil de være av liten verdi (Hammersley & Atkinson, 2004, s. 154, 169). Et eksempel er den delen av intervjuet hvor jeg spør om hvordan det er å komme i kontakt med nye og da særlig norskfødte mennesker gjennom idrettslaget. Ettersom jeg er norskfødt kan det være problematisk for informantene å si hva de egentlig mener og tenker, dersom det er i negativ forstand. I flere intervju kom det utelukkende høflige og positive svar. Jeg prøvde å løse dette gjennom ledende spørsmål (Hammersley & Atkinson, 2004, s. 179) og refererte til andre jeg kjenner som har flyttet til Norge, som sier at de opplevde nordmenn som kalde eller vanskelig å bli kjent med. Slik fikk de en anledning til å distansere seg selv fra spørsmålet, samtidig som de kan si hva de mener (Hammersley og Atkinson 2012: 156). En bedre relasjon ville kanskje løsnet enda mer opp i dette.

Det har vært et mål å få intervjuobjekter til å fortelle mest mulig med sine egne ord, men noen ganger har jeg også ønsket et enkelt ja eller nei. Jeg har derfor brukt en kombinasjon av åpne og lukkede spørsmål. Intervjuguiden er brukt som en sjekkliste, men i noen tilfeller har det vært utfordrende å løsrive seg fra spørsmålene for å få intervjuet til å ”løpe fritt på en naturlig måte” (Hammersley & Atkinson, 2004, s. 177), samtidig som samtalen skal styres inn på det som jeg ønsker at informantene skal si noe om. Jeg opplever at personlig kjemi, kulturelle referanserammer og relasjonen mellom meg selv og informanten er av stor betydning og at det påvirker både min egen forståelse for de svarene som blir gitt,

samt informantenes valg i hva de forteller meg. Særlig en informant ga veldig mange religiøse svar og begrunnelser på spørsmålene jeg stilte. Jeg er ikke religiøs selv og syns det var veldig vanskelig å forholde meg til informantens religiøse forklaringer på alt. Min manglende evne til å sette meg inn i hans verdensbilde har nok gjort intervjuet tungt og lite brukende i forhold til de spørsmålene jeg ønsker svar på.

I intervjuene har jeg lagt vekt på å være en aktiv og bekræftende lytter (Hammersley & Atkinson, 2004, s. 169). En del av informantene har også virket til å søke denne bekræftelsen ved at de stopper å snakke eller spør om jeg forstår, noen ganger i tilknytning til det jeg tolker som informantenes egen usikkerhet i forhold til språklige ferdigheter. Noen ganger har jeg også tatt del i samtalen, men da helst med tanke på hvordan intervjuet utvikler seg og for å prøve og spore den tilbake på det temaet som jeg ønsker å vite mer om (Hammersley og Atkinson 2012: 178).

2.2 Gyldighet

Dette er ikke en studie som er representativ eller som gir grunnlag for generalisering, men subjektive beretninger fra informanter som på noen områder er veldig like. Som tidligere nevnt er flertallet av informantene høyt utdannede og alle har lang botid i Norge. I tillegg er alle informantene utadvendte personer som ikke er sjenert eller redd for å snakke med nye mennesker. De er altså ikke representative for «alle innvandrere i Norge», men dette er heller ikke et mål for studien.

Hammersley og Atkinson (2004) poengterer at til tross for subjektiviteten i beretninger så kan de anses som gyldige. Dette fordi vi alle er en del av den sosiale verden og derfor deltakende observatører som samler opp kunnskap om den. Beretningene til informantene vil være gyldige siden jeg etterspør opplevelsen av integrering i praksis i idrettslaget. Man kan ikke si at informantenes beretninger er usanne kun fordi man ikke vet om deres tolkninger og erfaringer deles av andre. De er sanne for informantene som opplever, erfarer og tolker.

På grunn av oppgavens omfang og kapasitet har det ikke blitt gjennomført intervjuer med de foreldrene som kanskje kunne fortalt mest om hvordan integrering i idrettslag ikke fungerer, nemlig de ikke-deltakende foreldrene i idrettslaget. Det har heller ikke blitt gjennomført intervjuer med representanter fra majoritetskulturen eller idrettslaget. Dette kan gjøre det noe vanskelig å få tak i det helhetlige bildet over hvordan majoriteten og minoriteten påvirker en annen. For å belyse dette vil jeg supplere med erfaringer gjort gjennom

observasjoner og samtaler med foreldre på jobb, samt tekststudier og tidligere forskning. Dette vil være gyldig informasjon, samtidig som man har i bakhodet at det er mine tolkninger og erfaringer. De er subjektive, men min forståelse har også utgangspunkt i fire års faglig utdanning innenfor religion-, etikk- og kulturstudier, samt fire års erfaring fra arbeid på feltet.

At informantens beretninger, personlige observasjoner og faglig kunnskap er gyldig data, betyr allikevel ikke at vi skal ta alt for gitt. Alt dette er et sosialt produkt som må undersøkes og ikke ukritisk anses som forskningsressurser. Det er dette jeg ønsker å gjøre i analysen. Ved å sammenligne observasjoner fra jobb, beretninger og det teoretiske rammeverket omtalt i kapittel 3 vil jeg styrke dataens pålitelighet. Data fra ulike kilder gir større gyldighet (Hammersley & Atkinson, 2004, s. 258-260) i tillegg til at en sammenligning med etablert teori på feltet vil gi faglig tyngde (Everett & Furuseth, 2012, s. 68, 96). Jeg vil etter best mulig evne skille mellom hva som er innsamlet data og hva som er mine tolkninger av dataen. Tid vil også være en faktor som spiller inn på dataens gyldighet, for eksempel når informantene sammenligner sin fritid i fødelandet med hvordan det er organisert i Norge. Det kan være mange endringer som har skjedd i fødelandet fra de var små, men poenget er at det oppleves annerledes og fremmed når du kommer flytter til Norge.

Jeg vil på mange måter ha et innenfra perspektiv i denne oppgaven fordi jeg arbeider med inkludering i lag og organisasjoner og snakker med foreldre om deres opplevelse av norsk organisasjonsliv, og fordi jeg selv har vært aktiv i idretten, samt vært frivillig. På grunn av dette står jeg i fare for å identifisere meg med informantene, noe som igjen kan påvirke min tolkning og beskrivelse av informantenes opplevelser i idrettslaget. Jeg står i fare for å identifisere meg med deres opplevelser som frivillige, eller overta deres syn på møtet med norsk kultur ettersom dette er en del av min hverdag. På samme side har jeg et utenfra perspektiv. Jeg er født og oppvokst i Norge og kan ikke forstå hvordan det er å migrere til Norge og bli en del av et idrettslag på samme måte som informantene. Jeg er heller ikke en del av valgt idrettslag. Jeg tenker at å stå i mellom vil gi meg en fordel fordi jeg med et innside perspektiv vil ha kunnskap om feltet samtidig som jeg vil ha en viss avstand og objektivitet (outsider) (Hammersley & Atkinson, 2004, s. 137-139).

2.3 Ethiske refleksjoner

Studien har blitt meldt inn til Personvernombudet for forskning ved Norsk senter for forskningsdata (NSD). Dette for å være sikker på at personopplysninger blir ivaretatt og

behandlet på riktig måte. Samtykkeskjema for deltakelse i studien som jeg har gjennomgått med informantene er NSD sin mal. På denne måten forholder studien seg til de etiske retningslinjene for forskning, datainnsamling og personvern.

Det har vært viktig å forsikre informantene om at det de deler vil bli anonymisert i selve oppgaven. En del informanter har virket veldig avslappet og tatt lett på dette. Derfor har jeg bedt informantene om å ikke fortelle «alle de kjenner» om at de har stilt til intervju, av hensyn til de informantene som er mer opptatt av å være anonyme. Av hensyn til informantenes anonymitet vil det blant annet unngås å referere til de konkrete landene i analysen, da dette vil gjøre dem lett å identifisere.

De informantene som har ønsket det, har fått tilsendt utkast fra intervjuene. På denne måten kan de være trygg på at vi har forstått hverandre riktig og at jeg ivaretar anonymiteten deres. Dette er også noe som vil bidra til dataens gyldighet ved at lik forståelse blir sjekket.

Konsekvensene av denne undersøkelsen vil være at idrettslaget får bedre innsikt i hvordan integrering fungerer i praksis gjennom fortellingene til informantene. Hvordan de velger å bruke informasjonen er opp til dem. Jeg vil også få mer kunnskap om dette som jeg kan ta med meg inn i min arbeidshverdag og forhåpentligvis bruke på en positiv måte som kan bidra til bedre og mer aktivt arbeid mot inkludering av foreldre med migrasjonsbakgrunn i lag og organisasjoner.

3.0 Teori

3.1 Teoretisk rammeverk

Kultur og integrering er de to teoretiske begrepene som vil danne rammeverket for denne oppgaven. Det tas utgangspunkt i et utvalg relevant forskning og litteratur for å forklare innholdet i begrepene. Integrasjonspolitiske dokumenter som NOU-er vil også bli brukt for å forklare hvordan begrepet integrering blir brukt i norsk kontekst. En oppsummering vil til slutt si konkret hvordan begrepene blir brukt i denne oppgaven.

3.2 Kultur

Kultur er et omfattende ord som blir brukt i ulike sammenhenger og fagtradisjoner. Selve ordet ”kultur” stammer fra det latinske ordet ”colere” hvis betydning oversettes til ”å dyrke” (Eriksen & Sajjad, 2015, s. 34), en betydning man kan finne igjen i norske ord som ”kulturlandskap” eller ”kulturplante”. Andre eksempler kan være når et teaterstykke blir omtalt som en god kulturopplevelse (finkultur), når det snakkes om at naboen fra Syria har en annen kultur (sosialantropologi) eller at ungdomskulturen i dag er annerledes enn for 10 år siden (delkultur/subkultur). Eriksen og Sajjad (2015, s. 34) konkluderer med at et ord som kan beskrive så mye forskjellig, må ha forskjellige betydninger. Det er derfor viktig å skille mellom de ulike betydningene for å tydeliggjøre hva som menes når en bruker begrepet kultur i denne oppgaven.

3.2.1 Det beskrivende og det dynamiske kulturbegrepet

Det beskrivende kulturbegrepet tar utgangspunkt i en essensialistisk tilnærming. Denne tilnærmingen hevder at kultur er noe man har, en felles kjerne som kommer til uttrykk gjennom ferdigheter, oppfatninger og væremåter som er særegne for kulturen i fokus (Dahl, 2013, s. 38). Forskere som Hofstede, Hofstede og Minkov (2010) slutter seg til dette da de anser kultur som en mental programmering i mennesket, et mønster for tanker, følelser og handlinger som mennesker bærer med seg. Kulturen, eller den mentale programmeringen, overføres fra generasjon til generasjon, som for eksempel når en pakistansk mor lærer

datteren sin å lage mat slik som moren hennes gjorde før henne. Utfordringen med denne måten å oppfatte kultur på er at det er lite rom for individer, men ser på mennesker som en kollektiv enhet. Det beskrivende kulturbegrepet beskriver det som faktisk finnes, som for eksempel språk eller synlige ytringsformer som klær, mat og atferd, men forteller lite om kulturinnholdet som ligger bak de synlige ytringene (Dahl, 2013, s. 36). En lærer som benytter seg av denne tilnærmingen i praksis vil generalisere erfaringer fra elever fra samme etniske gruppe: De kom for sent til timen. Ikke fordi de mistet bussen, men fordi de har en annen tidsforståelse i deres kultur. Ved å legge det beskrivende kulturbegrepet til grunn, forsøker man å finne fellestrekk hos personer med lik kulturell bakgrunn og forklare deres handlinger med utgangspunkt i deres kultur. Den essensialistiske tilnærmingen legger altså til grunn at kulturen som mennesker tilhører kan avgrenses, at alle menneskene som tilhører kulturen har felles verdier og at kultur styrer mennesker (Dahl, 2013, s. 44-45).

Denne oppgaven vil i hovedsak fokusere på det forskeren Øyvind Dahl kaller det dynamiske kulturbegrepet. Dette fordi begrepet knyttes til menneskers meningsfellesskap. Det handler altså om livet mennesker lever, motivasjon for valg som tas og hva som gir mennesker mening (Dahl, 2013). I motsetning til det beskrivende kulturbegrepet, ser det dynamiske kulturbegrepet kultur som ”kunnskap, mening og verdier som mennesker ustanselig gjør gjeldende i forhandling med andre innenfor ulike sosiale fellesskap.” (Dahl, 2013, s. 44). Det er altså ikke noe man har, men noe som gjøres gjeldende i møter mellom mennesker (Dahl, 2013, s. 40-43). Her er det også stor plass til individet. Det er individer som fortolker, som kommuniserer og forhandler om mening, som når to fotballspillere snakker sammen på fotballbanen om hvilken strategi som er den beste. Det dynamiske kulturbegrepet benytter seg med andre ord av en konstruktivistisk tilnærming, en ”dynamisk, skapende prosess hos individet” (Dahl, 2013, s. 44). Læreren som benytter seg av denne tilnærmingen vil se at kultur er noe som skapes mellom mennesker som samhandler og dermed spør ungdommen som kom for sent om hva som var grunnen, fremfor å anta at ulik tidsforståelse var svaret. Hun vil se at alle elevene fra Somalia ikke er like. En politiker som benytter seg av denne tilnærmingen vil kunne se at en innvandrers kjønn, alder, utdanning og situasjon kan ha større innflytelse enn kultur (Dahl, 2013, s. 45) i de ulike valg og prioriteringer som blir tatt: Fremfor kulturelle holdninger som ikke ser verdien av fritidsaktiviteter, kan det være en families økonomi som er årsaken til at barna ikke er deltakende på fritidsarenaen.

3.2.2 Kultur og kommunikasjon

«Kommunikasjon er å skape fellesskap» (Dahl, 2013, s. 56). Man kommuniserer med andre mennesker stort sett hver dag, enten ved å møtes ansikt til ansikt, via digitale medier som e-post, SMS eller diverse sosiale medier. Man kan altså kommunisere verbalt ved å snakke sammen eller skrive, nonverbalt gjennom kroppsspråk og gjennom ulike symboler og bilder (Dahl, 2013; Eriksen & Sajjad, 2015).

Dahl (2013, s. 61) hevder at vi hadde unngått mange misforståelser dersom vi hadde holdt fast ved at mening kun finnes i levende vesener og ikke i ord, bilder eller handlinger. Med dette mener han at det i alle situasjoner er en mottaker og en avsender, og verken ord eller bilder gir mening på egenhånd. Noen må tolke meningen og hva som er utgangspunktet for tolkning kan variere mellom ulike kulturer. Et eksempel på dette kan være en svastika, som i Europa blir forbundet med Hitler og nazismen, men som på Bali er et religiøst symbol. Et annet kan være øyekontakt, som er viktig i Norge for å vise at du hører etter og er interessert, men som er uhøflig i andre kulturer eller kan tolkes som flørting. Det er altså mennesker som gir mening til innholdet.

Når man kommuniserer ansikt til ansikt, har avsenderen en mulighet for «å justere sendingen underveis, slik at meningen lettere oppfattes» (Dahl, 2013, s. 61). Det er også mulig for mottaker å stille spørsmål. På denne måten har man en mulighet for å komme med en øyeblikkelig tilbakemelding, i motsetning til når man sender en e-post eller en SMS. På denne måten kan man forhandle om meningen. Med utgangspunkt i dette og eksemplene ovenfor kan man si at interkulturell kommunikasjon handler om selve forhandlingen om mening mellom aktører av ulik kulturell bakgrunn. Begrepet tverrkulturell eller krysskulturell kommunikasjon blir ofte brukt i sammenheng med interkulturell kommunikasjon, men tar for seg kommunikasjon på tvers av kulturene, som for eksempel sammenligning av spiseskikk i Norge, Peru og India (Dahl, 2013; Eriksen & Sajjad, 2015).

For å forstå hva som skjer i interkulturelle kommunikasjonssituasjoner brukes blant annet prosessanalyse og hermeneutisk analyse. Prosessanalyse handler om at man bruker kulturelle referanserammer for å tolke innhold og mening i en melding. Disse kulturelle referanserammene, eller kulturfilterne som (Dahl, 2013, s. 90-91) kaller det, er preget av mennesker vi har møtt gjennom oppveksten og de ulike miljøene vi er sosialisert inn i. De kan også tilpasses og endres over tid og i møte med nye mennesker, som for eksempel når man lærer et nytt språk.

Hermeneutisk analyse tar utgangspunkt i at alle mennesker har fordommer, men ser på dette som en foreløpig dom eller forforståelse av seg selv, andre og ulike fenomener (Dahl, 2013, s. 116). Denne forforståelsen tar utgangspunkt i en forståelseshorisont, som består av erfaringer en har gjort i oppveksten som gir grunnlag for hvordan vi forstår ulike begreper, språk, hvilke normer og verdier vi har, samt oppfatninger av oss selv og «de andre». Stereotypier (jf. 3.2.3.) kan være slike oppfatninger. Når mennesker møtes eller leser tekster kan de oppnå ny innsikt. Dersom de er åpne og empatiske, altså at de har et ønske om å forstå, kan de oppleve en horisontsammensmelting, en felles forståelse (Dahl, 2013, s. 115-122).

Makt defineres som «evnen til å kontrollere hva som skjer, få ting til å skje og blokkere ting som ikke skal skje» (Dahl, 2013, s. 125). Relasjonen mellom mennesker vektlegges, og ofte vil den ene parten ha mer makt enn den andre. Denne makten kan være tilknyttet en offentlig posisjon hvor en NAV ansatt kan ha økonomisk makt ovenfor en familie, den direkte makten foreldre har over sine barn i kraft av sin autoritet, eller majoriteten som på grunn av flertallet de utgjør vil ha en definisjonsmakt overfor minoriteten (Dahl, 2013, s. 125-126). Maktaspektet kan i kommunikasjonssituasjoner komme til uttrykk gjennom kontekst, struktur eller samfunnsforhold, som for eksempel når en som er god til å snakke for seg får gjennom ønskene sine lettere enn en som ikke er det.

3.2.2 Det flerkulturelle samfunnet og kulturforskjeller

Et samfunn defineres av Eriksen og Sajjad som ”et system av roller, plikter og relasjoner mellom mennesker som er omfattende nok til at de fleste av innbyggerne får tilfredsstilt de fleste av sine behov der” (Eriksen & Sajjad, 2015, s. 40). Det er i samfunnet at mennesker deltar i sosiale fellesskap hvor det forhandles om mening, og det er ofte snakk om flere ulike sosiale fellesskap. Det kan for eksempel være en arbeidsinnvandrers fra Polen som har jobb i Norge og arbeider sammen med etniske nordmenn, men som kun omgås andre polske på fritiden. Medlemmer av samme samfunn (i dette tilfellet det norske samfunnet) kan ha ulike kunnskaper, ferdigheter, tanker og følelser – samfunn kan være flerkulturelle (Eriksen & Sajjad, 2015, s. 40).

Uttrykket flerkulturell kan være nyttig når man referer til ulike grupper som representerer ulike kulturer og i analysen av interkulturell kommunikasjon må man bruke både det beskrivende og det dynamiske kulturbegrepet (Dahl, 2013, s. 46). Det kan være nyttig å beskrive kulturelle karakteristika eller essenser, som for eksempel at de norske sine

skikker og vaner på jobb er annerledes enn de polske sine (beskrivende kulturbegrep). På den andre siden kan det være nyttig å bruke det dynamiske kulturbegrepet for å beskrive forhandlingene som skjer mellom de polske og norske arbeidstakerne, og hvilke endringer dette medfører på arbeidsplassen.

Det flerkulturelle betyr ikke bare at det finnes ulike kulturer i et samfunn, men også at det er mulig å tilhøre flere kulturer hvor ulik mening, kunnskap og verdier kan ligge til grunn. Fotballspilleren opplever kanskje en kultur i fotballmiljøet, en annen på skolen og en tredje i familien. Som en følge av dette kan fotballspilleren oppleve å ha flere kulturelle koder i bakhodet, ”fortolkningsrammer som bidrar til at vi handler slik vi gjør” (Dahl, 2013, s. 35). Fotballspilleren som kommer fra Thailand hilser på sine lagkamerater med et nikk og et smil når han møter de på fotballbanen, men når han treffer andre kjente fra Thailand legger han håndflatene sammen og bøyer hodet i respekt for de han hilser på. Dette eksempelet viser ulikheter mellom kulturer, såkalte kulturforskjeller.

3.2.3 Stereotyper, fordommer og «den andre»

«Stereotyper er forenklerende beskrivelser av antatte kulturtrekk ved bestemte typer av mennesker, som fungerer grensesettende i forhold til dem» (Eriksen & Sajjad, 2015, s. 56). Dahl (2013, s. 67) påpeker at det ofte er uttalelser fra andre mennesker og ikke egne erfaringer som danner opphavet til stereotyper. De fester seg lett, blir oppfattet som sanne og fungerer dermed som selvoppfyllende profetier. Eksempler på stereotyper kan være «alle nordmenn liker snø» eller «muslamske menn er kvinneundertrykkende». Dette er negative stereotyper og handler om antakelser om en sosial gruppe i både positiv, nøytral eller negativ forstand, i dette tilfellet muslamske menn og nordmenn.

Stereotyper kan være skadelige eller nyttige avhengig av hvordan vi bruker dem. De kan øke vår forståelse eller stenge for den. Er man uoppmerksom på stereotypene man innehar eller er fast bestemt på at «alle muslamske menn er kvinneundertrykkende», er det ikke sikkert at en vil endre oppfatning når man møter en muslimsk mann som ikke er det. Da har stereotypen blitt til en fordom som «motsetter seg åpenhet for endring» (Dahl, 2013, s. 69). Denne fordommen kan igjen føre til et bilde av den muslamske mannen som «den andre» unormale gale i motsetning til «oss» normale riktige. Til slutt vil alle muslamske menn være redusert til objekt og fremfor individer. Dersom man i stedet er klar over stereotypen og

behandler den som noe som kan endres når ny informasjon kommer til, kan man øke sin forståelse.

3.2.4 Diskriminering og rasisme

Rasisme oppstår når man tror at det finnes sammenhenger mellom medfødte og kulturelle forskjeller. Rasismen tar utgangspunkt i at «de andre» er annerledes (Eriksen & Sajjad, 2015). Det vil derfor være naturlig for en rasist å tenke om og behandle mennesker fra andre kulturer deretter, altså som om de er mindreverdige.

Når man diskriminerer noen, behandler man dem annerledes eller gir noen ufordelaktig særbehandling. Forskjellsbehandlingen kan ta utgangspunkt i alder, kjønn, handikapp, seksuell legning eller etnisk bakgrunn (Dahl, 2013, s. 232). Rasisme tar også utgangspunkt i disse egenskapene, men til forskjell fra rasismen vil ikke diskrimineringen være like standhaftig. Her kan man forhandle ettersom forskjellsbehandlingen forekommer fordi man er skeptisk til fremmede kulturelle trekk, og ikke fordi disse kulturelle trekkene er medfødte «feil» som er permanente (rasisme).

Diskriminering kan deles inn i direkte og indirekte diskriminering. Den direkte diskrimineringen handler om å behandle noen dårligere enn andre innenfor samme gruppe. Det handler om at like situasjoner blir behandlet ulikt, som for eksempel når jobbsøkere med utenlandsk navn ikke blir kalt inn på samme intervju som etniske nordmenn med lik kvalifikasjon. Den indirekte diskrimineringen skjer når det stilles krav som skal gjelde for alle personer, men som kun en mindre del av gruppen har mulighet til å gjennomføre. Det er lik behandling av ulike tilfeller, som når en lærer behandler alle elevene i klassen som om de har «vokst opp med villa, hage og bil» (Dahl, 2013, s. 233).

3.2.5 Kultur og kjønn

Det finnes ulike oppfatninger av og forventninger til kjønnsrollene innenfor ulike kulturer. I Norge har menn og kvinner like rettigheter, samt muligheter til å gjøre de samme tingene: Begge har rett på fødselspermisjon, begge kan arbeide og begge kan delta på de samfunnsarenaene som de selv ønsker. I andre kulturer kan kjønnsrollene være mer delte og når kvinnene skal være hjemme med barna og går på besøk hjemme hos hverandre, går mennene på arbeid og er sosiale med venner og bekjente utenfor hjemmet. Begge kjønns

oppgaver er like mye verdt, og man har ulik autoritet på ulike områder. Mannen har generelt høyere status og mer autoritet enn kvinner (Eriksen & Sajjad, 2015, s. 170-173).

3.3 Integrering

3.3.1 Integrering

I dagligforståelsen blir integrering eller integrasjon brukt som «en betegnelse på innlemmelsen av innvandrere i majoritetssamfunnet» (Brochmann, 2017) og i sosiologisk teori snakker man om «hvordan ulike deler eller elementer i et sosialt system inngår i en helhet» (Brochmann, 2017). Det sosiale systemet er det norske samfunnet, de ulike delene er menneskene som bor i samfunnet. Det handler om hvordan man tilpasser seg en ny kultur.

Integrering beskriver en faktisk tilstand eller prosessen mot tilstanden (Kjeldstadli, 2008, s. 107). Prosessen mot tilstanden handler om både en kortsiktig og en langsiktig prosess (jf. 3.3.2) hvor minoritet og majoritet tilpasser seg en annen. Det er en helhetlig prosess som strekker seg over flere år, hvor man etter hvert ser hvordan minoriteten blir en del av det norske samfunnet og hvordan samfunnet og majoriteten endrer seg på grunn av innvandrernes påvirkning (Døving, 2009; NOU 2011:14, 2011, s. 28). Dette synet finner man igjen i politiske dokumenter i både Norge og EU hvor integrering beskrives som en dynamisk toveisprosess hvor innvandrere deltar og blir inkludert i arbeidsmarkedet og sivilsamfunnet, og hvor majoriteten og minoriteten har like rettigheter og tilpasser seg hverandre på disse arenaene. (Integrerings- og mangfoldsdirektoratet, 2009, s. 9; NOU 2011:14, 2011, s. 28-29).

Integrering er altså en aktiv prosess som også legger til rette for at mennesker skal kunne beholde sin kultur og tradisjoner, så lenge man også tilpasser seg majoriteten og de gjeldende normene og verdiene i samfunnet. På denne måten kan man si at begrepet integrering står i mellom begrepene segregering og assimilering (Hagelund & Loga, 2009, s. 16). Dersom man flytter til et nytt land og lever segregert, lever man kun sammen med andre minoriteter og trekker seg unna majoritetssamfunnet (NOU 2011:14, 2011, s. 31). Dersom målet er assimilasjon, prøver man å bli en del av majoritetssamfunnet på alle områder. Det handler om å bli mest mulig lik majoriteten. Integrering er med andre ord et normativt begrep og en tiltenkt tilstand som sier noe om hvordan forholdet mellom minoritet og majoritet bør være (Kjeldstadli, 2008, s. 105).

Integrering handler om deltakelse i et samfunn innenfor en nasjonal ramme (Kjeldstadli, 2008, s. 106), som for eksempel det norske samfunnet eller lokalsamfunnet. Norges offentlige utredninger (NOU-er) gjør rede for ulike forhold i det norske samfunnet og tar utgangspunkt i foreliggende forskning på de ulike feltene. Det er regjeringen eller departement som setter sammen arbeidsgrupper for å gjennomføre utredningene (Regjeringen, 2018a), og med jevne mellomrom er fokuset på integrering i Norge. Ettersom det kommer på bestilling fra regjering eller departement, vil NOU-ene ha ulike fokus avhengig av samfunnets utvikling og politiske partiers syn på integrering. Et eksempel på dette er NOU 2011:14 (2011) som fokuserer på mål, strategier og tiltak for å gjennomføre bedre integrering i Norge, og NOU 2017:2 (2017) hvor fokuset er på langsiktige konsekvenser av høy innvandring i Norge. Til tross for ulike fokus på hva, hvordan og hvorfor, kan man se noen felles satsningsområder. Integrering handler om (1) arbeidsliv og utdanning (økonomisk integrering), (2) sivilsamfunnet (sosial integrering), (3) demokratiske prosesser (politisk integrering) og de siste årene (4) et felles sett med «norske» verdier (kulturell integrering) (NOU 2011:14, 2011; NOU 2017:2, 2017). Disse fellesnevnerne blir igjen brukt til å måle hvordan det går med integreringen i Norge gjennom blant annet levekårsundersøkelser og arbeidet til Senteret (se tidligere forskning). Her kan man være mer og mindre integrert i ulike sfærer (Kjeldstadli, 2008, s. 107): Man kan være økonomisk integrert i arbeidslivet, men lite sosialt integrert på fritiden ved at man har lite kontakt med mennesker fra majoriteten. Integrering handler med andre ord ikke bare om deltakelse på de ulike arenaene i samfunnet, men også i hvor stor grad man deltar og om det bidrar til en gjensidig påvirkning mellom majoritet og minoritet.

Tidligere har målet for integreringen vært at majoritet og minoritet skal ha like muligheter (Kommunal- og regionaldepartementet, 2004). De senere årene har fokuset vært på like resultater (NOU 2011:14, 2011). Man skal som minoritet ikke bare ha muligheten til å delta i et idrettslag, men delta i like stor grad som majoriteten. Dette betyr ikke at alle skal delta i alt, men kanskje at en deltar i tilstrekkelig grad til at samfunnet eksisterer og gjenskapes (Kjeldstadli, 2008, s. 106)?

3.3.2 Inkludering

Inkludering og integrering er et mye brukt begrepspar. Stortingsmelding nr. 49 Mangfold gjennom inkludering og deltakelse (Kommunal- og regionaldepartementet, 2004, s. 30) sier at

inkludering blir brukt på to måter: (1) Som erstatning for begrepet integrering, eller (2) som motsats til begrepet ekskludering. Inkludering som en politisk norm knyttet til målet om integrering oppsto i følge Kjeldstadli (2008, s. 107) fordi tanken om integrering var ensidig. Med ensidig menes at det kun var minoriteten som skulle tilpasse seg majoriteten og ikke omvendt (assimilering). Ved å ta i bruk begrepet inkludering snur man fokuset. Det handler da om majoriteten som må ta ansvar for å aktivt inkludere minoriteten på de områdene (se over) hvor integrasjon skjer og skal skje. Majoriteten, eller de som har makten til å ekskludere andre, har et ansvar til å åpne opp for mennesker som står utenfor.

NOU 2011:14 (2011, s. 27) bruker begrepet integrering når den referer til den kortsiktige prosessen som omhandler nyankomne innvandrere og hvordan de raskest kan bli en del av samfunnet. Videre bruker den begrepet inkludering når den referer til den langsiktige prosessen hvor innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre sin deltakelse og opplevelse av tilhørighet til Norge er i fokus. Videre er inkludering som mål nært beslektet med målet om deltakelse på de fire områdene nevnt over (Kommunal- og regionaldepartementet, 2004, s. 30). Dersom man ikke deltar på de ulike samfunnsarenaene hvor man kan bli integrert og inkludert, kan verken integrering eller inkludering forekomme.

3.3.3 Assimilering

Assimilasjon er som tidligere nevnt et mål om at minoriteten skal bli mest mulig lik majoriteten. Utrykket har i utgangspunktet en negativ klang i norsk kontekst ettersom det forbindes med norske myndigheters behandling av samene (og andre minoriteter), da det ble bestemt at samene skulle innlemmes i det norske samfunnet. Det er altså forbundet med tvang og grov undertrykkelse av samenes kulturelle verdier og praksiser. Det ble gjennomført en fornorskningsspolitikk hvor samene skulle innlemmes i det norske samfunnet ved å bli norske, slik som majoritetssamfunnet definerte det å være norsk. Med andre ord er assimilering problematisk, og i dette tilfellet brutalt, når det blir brukt som et politisk mål.

Til tross for den negative klangen, kan assimilering være positivt for enkeltindivider så lenge de velger det selv. Individet bestemmer seg da for å oppgi sine egne samtidig som en tar til seg normer, verdier og livsstil som majoriteten har (Døving, 2009, s. 9). Som med integrering, kan man være assimilert inn i forskjellige sfærer (se over). Alejandro Portes

(1995) bruker begrepet segmentert assimilering når han referer til det å være innlemmet i et segment av samfunnet, for eksempel i et idrettslag (Portes gjengitt i Kjeldstadli, 2008, s. 108)

3.3.4 Akkulturasjon

Akkulturasjon er et begrep som blir brukt for å omtale den psykologiske prosessen mennesker går gjennom når de flytter fra en kultur til en annen. Det er en tilpasningsprosess hvor man tilegner seg kulturspesifikk atferd ved å leve i den nye kulturen (enkulturasjon), samt resosialiseres ved at man lærer at ting kan gjøres på en ny eller annen måte (Fandrem, 2011, s. 50-51; Kipperberg, 2015, s. 31). Det nye som man lærer kan være språk, tradisjoner, ritualer eller sosiale koder og normer for samhandling (hva som er riktig eller gal atferd). Et eksempel på dette kan være en innvandrer som lærer at man håndhilser med høyre hånd første gang man møter nye mennesker i Norge eller at det er forventet at man stiller på dugnad i nabolaget.

John Berry hevder at det er fire ulike måter å håndtere akkulturasjonsprosessen: (1) integrering, (2) assimilering, (3) segregering eller (4) marginalisering (Berry gjengitt i Fandrem, 2011). Disse fire akkulturasjonsstrategiene, det vil si strategier man benytter seg av for å håndtere og tilpasse seg den nye kulturen, «handler om (1) hvorvidt det er viktig for individet å ivareta sin opprinnelige kulturelle identitet, og (2) i hvor stor grad individet deltar i det nye samfunnet» (Fandrem, 2011, s. 69-70). Integrering handler her om å både ta vare på sin opprinnelige kulturelle identitet samtidig som man deltar i det nye samfunnet. Assimilering handler om å gi slipp på sin kulturelle identitet og absorbere den nye kulturen. Segregering er når man ikke rokker seg fra den opprinnelige kulturelle identiteten og ved marginalisering forholder man seg verken til gammel eller ny kultur.

3.3.5 Sosial kapital

Det finnes flere definisjoner av begrepet sosial kapital. Den amerikanske statsviteren Robert Putnam fokuserer på foreningslivet som en arena for dannelsen av tillitsbyggende nettverk, derfor vil hans definisjon av sosial kapital være naturlig å bruke her.

Begrepet sosial kapital finnes på både samfunns- og individnivå. På samfunnsnivå fokuserer begrepet på samfunnets evne til å skape tillitsfulle relasjoner mellom borgere i samfunnet, slik at felleskapet evner «å løse kollektive problemer og utfordringer» (Hansen,

2016). I Norge (og internasjonalt) knyttes den samfunnsmessige sosiale kapitalen og tilliten til positive egenskaper som er til fordel for landets økonomi, borgeres skattevillighet, solidaritet på tvers av sosiale ulikheter, lav kriminalitet, folkehelse og reduksjon av korrupsjon (Ødegård et al., 2014, s. 40).

På individnivå fokuserer begrepet sosial kapital som noe som gagnar enkeltindividet ved at man øker tilgangen på informasjon gjennom nettverkene og de menneskene man møter. Gjennom nettverkene og de sosiale forbindelsene det utgjør, får man kunnskap om for eksempel kulturelle koder og samfunnets normer og verdier, som igjen kan fungere som en døråpner inn mot arbeidslivet, aktiv fritid eller til sosial status (Ødegård et al., 2014, s. 9).

I likhet med den fransk-jødiske filosofen Lévinas sin tanke om hvordan moral oppstår, handler sosial kapital på individnivå også om møte med den andre, ansikt til ansikt (Svendsen, 2016). I følge Putnam finner disse møtene sted i nabolaget, lokalmiljøet eller i organiserte, sosiale nettverk der individet bor. Sosiale bånd av tillit skapes ved at individer frivillig og bevisst eller ufrivillig og ubevisst trer inn og ut av disse møtene (Putnam gjengitt i Ødegård et al., 2014, s. 39). På denne måten referer sosial kapital til «den mengde sosiale nettverk individet inngår i, og dermed den mengde tillit individet kan nyttiggjøre seg av» (Ødegård et al., 2014, s. 39).

På den ene siden omtaler Putnam sammenbindende (bonding) nettverk mellom mennesker som er like i form av etnisitet, religion, språk og ideologisk tilhørighet. Denne formen for sosial kapital har et potensial til å forsterke identitetsfølelsen til disse homogene gruppene, ofte et «vi» i kontrast til «de andre». På den andre siden er fokuset på brobyggende (bridging) nettverk mellom mennesker. Med utgangspunkt i felles interesser og på tvers av forskjellig etnisitet, religion, språk og ideologisk tilhørighet har brobyggende sosial kapital evnen til å knytte sosiale bånd på tvers av de sosiale skillene (Ødegård et al., 2014, s. 9, 40).

Lenkende sosial kapital er et begrep som ble presentert av den amerikanske statsviteren Michael Woolcock i 1998. Han viste i sin forskning hvordan det i velfungerende demokratier finnes høyere sosial kapital enn i korrupte land hvor mistilliten til stat og styre er stor. Staten har med andre ord en betydning for dannelsen av sosial kapital i samfunnet. Det handler om relasjonen mellom staten og sivilsamfunnet, om hvordan makt, politikk og ideologi preger denne relasjonen. Der hvor folk behandles likt og staten oppleves som pålitelig, rettferdig, nøytral og uavhengig, oppnås også tillit. På denne måten handler ikke sosial kapital kun om hvordan enkeltindivider eller lag og organisasjoner kan tilrettelegge for møteplasser i lokalmiljøet, men også om de politiske og institusjonelle rammene og betingelsene som omgir sivilsamfunnet (Ødegård et al., 2014, s. 42-46).

3.4 Sammendrag

Kultur er et ord med mange betydninger, men i denne oppgaven er det dynamiske kulturbegrepet i fokus, som innebærer at det forhandles om verdier, kunnskap og mening innenfor ulike sosiale fellesskap. På denne måten er ikke kultur noe statisk eller en mental programmering som du har, men noe som er i stadig bevegelse og som kan endre din forståelse. Med andre ord fokuserer ikke oppgaven på å beskrive ulike kulturelle trekk, men hvordan kultur skaper mening i møte med andre mennesker.

Kultur finnes i ulike samfunn og sosiale fellesskap og et samfunn kan derfor være flerkulturelt og mennesker kan være flerkulturelle. Interkulturell kommunikasjon skjer når mennesker av ulik kulturell bakgrunn forhandler om mening. Da blir kulturforskjellene synlige. Dette kan skje gjennom verbal eller non-verbal kommunikasjon, eller ved bruk av symboler og bilder. For å analysere denne kommunikasjonen kan man benytte seg av en prosessanalytisk eller hermeneutisk analyse. Det er flere elementer som kan påvirke både den interkulturelle kommunikasjonen og analysen av den: Makt, stereotypier og rasistiske eller diskriminerende holdninger.

Ulike holdninger til kjønn vil også variere mellom kulturer og det varierer hvilke forventninger som er tilknyttet de ulike kjønnsrollene i ulike kulturer.

Integrasjon i Norge handler om hvordan minoritet og majoritet skal leve sammen, for eksempel i det norske samfunnet eller lokalsamfunnet. Det kan beskrive en faktisk tilstand- hvordan forholdet mellom minoritet og majoritet bør være, eller beskrive prosessen mot denne tilstanden. Denne oppgaven fokuserer på integrering i sivilsamfunnet og om deltakelse i samfunnet medfører en gjensidig påvirkning mellom majoritet og minoritet. Begreper som inkludering, assimilering, sosial kapital og akkulturasjon blir knyttet opp mot begrepet integrering for å vise nyansene i begrepet og forholdet mellom sivilsamfunn, integrering og kultur. Inkludering vektlegger majoriteten sitt ansvar i integreringsprosessen og assimilering handler om at minoriteten blir eller skal bli mest mulig lik majoriteten. Akkulturasjon omtaler den psykologiske prosessen som man befinner seg i når man flytter fra en kultur til en annen, hvor integrasjon, assimilasjon, segregering og marginalisering er de potensielle utfallene.

4.0 Presentasjon av feltet og funn

I dette kapitlet ønsker jeg å presentere funn fra intervjuene som er gjennomført i et lokalt idrettslag i Sandnes kommune, samt bruke erfaringer og observasjoner fra jobben som fritidsveileder i Sola kommune. For å sette integrering i idrettslag inn i en større og mer helhetlig sammenheng vil jeg gi et innblikk i integrering i idrettslag på et nasjonalt og kommunalt nivå, som en kontekst til studien gjennom å ta i bruk annen litteratur og informasjon på feltet.

Alle navn nevnt i presentasjon av funn fra intervjuer, samt spesifikke idretter som blir nevnt i forbindelse med erfaringer fra jobb er fiktive for å anonymisere informanter og berørte personer. «Idrettslag» brukes i oppgaven for å referere til idrettslag hvor funn og observasjoner er hentet fra, inklusive informantene sitt. Der kun idrettslaget til informantene omtales fremgår dette av teksten.

Når jeg referer til innvandrereforeldre i dette kapitlet og i analysen i neste kapittel, mener jeg både informantene og foreldre som jeg har møtt gjennom jobb. Nyankomne innvandrere er foreldre fra jobb som har kort botid i Norge. Informanter referer til de som er intervjuet.

4.1 Integrering i idrettsorganisasjoner

Integrering i idretten har to ulike aspekter: Det ene er integrasjon *i idretten*, mens det andre handler om integrasjon i samfunnet *gjennom idretten* (Carlsson & Haaland, 2006, s. 16; Säfvenbom, 2005, s. 252). Samtidig som man integreres, genererer idretten en egenverdi og en nytteverdi for de som deltar. Egenverdien kommer i form av glede, mestring og det å holde seg i form. Nytteverdien (som også gir egenverdi) refererer til idrettslagenes funksjon som skaper av sosiale fellesskap, levende lokalsamfunn og trygge oppvekstmiljø, samt helsefremmende effekter som psykisk helse og utvikling av sosiale ferdigheter (Kulturdepartementet, 2007)

4.1.1 Statens forhold til integrering og idrettsorganisasjoner

«Frivillighetspolitikk handler om hvordan myndighetene legger til rette for vekst og utvikling i frivillig sektor» (Frivillighet Norge, u.å.-a). Stortingsmeldingen Frivillighet for alle (Kulturdepartementet, 2007), også kjent som Frivillighetsmeldingen, er en samlet framstilling av mangfoldet i frivillig sektor og foreslåtte frivillighetspolitiske tiltak (Frivillighet Norge, u.å.-d). Siden den ble godkjent i statsråd i 2007 har den fungert som et veiledende dokument for frivillighetspolitikken i Norge. I dag arbeides det med en ny Stortingsmelding for frivillig sektor (Regjeringen, 2018b).

Frivillige lag og organisasjoner blir altså omtalt som frivillig sektor og staten bidrar til denne sektoren ved å lage rammevilkår for blant annet frivillig medlemsbasert idrett og egenorganisert fysisk trening og aktivitet, samt andre lag og organisasjoner. Dette på grunn av egen- og nytteverdien som idretten og også andre organisasjoner gir. Lag og organisasjoner er allikevel i en uavhengig posisjon fra staten: Staten har ikke styringsrett over lag og organisasjoner, og rammevilkårene handler i stor grad om økonomiske rammer og betingelser i form av ulike tilskudd, skattelem্পninger som redusert arbeidsgiveravgift og skattefradrag for pengegaver, samt momskompensasjon og føringer for organisasjonenes inntektsskapende arbeid (Kulturdepartementet, 2007). Dette gjelder også for tradisjonelle idrettslag, hvor det utleveres tilskudd til rehabilitering og bygging av idrettsanlegg (Kulturdepartementet, 2007), driftsstøtte, samt tilskudd til idrett og fysisk aktivitet for barn og ungdom. Tilskudd til idrettsanlegg er som oftest et spleiselag mellom kommune, frivillig dugnadsinnsats og staten i form av fordeling av spillemidler (overskuddet fra Norsk Tipping). Spillemidlene er også de som finansierer tilskuddsordningen for idrett og fysisk aktivitet for barn og ungdom, hvor idrettslagene skal stimulere til deltakelse og aktivitet gjennom tilskudd til sin primærvirksomhet. Det vil si at et bueskytterlag får tilskudd til å legge til rette for at barn og unge kan drive med bueskyting, basert på frivillig virke.

Det finnes også statlige tilskudd spesifikt til integrering og inkludering i idretten og andre organisasjoner. Integrering- og mangfoldsdirektoratet (IMDi) sitt oppdrag er å «gjennomføre regjeringens integreringspolitikk (...) styrke kommunenes, sektormyndighetenes og andre samarbeidspartneres kompetanse på integrering og mangfold.» (Integrerings- og mangfoldsdirektoratet, 2018c). De har ansvar for å forvalte tilskudd til fylkeskommuner, kommuner og frivillige organisasjoner hvorav noen er faste og noen er prosjektbaserte ordninger. En av de prosjektbaserte ordningene er Informasjons- og veiledningstiltak i regi av frivillige (Integrerings- og mangfoldsdirektoratet, 2018b), hvor

blant annet Norges Fotballforbund (NFF) i 2018 har fått 400 000kr til tiltaket En inkluderende fotballhverdag (Integrerings- og mangfoldsdirektoratet, 2018a). NFF har hatt et formelt samarbeid om inkluderingsarbeid med IMDi i 9 år hvor visjonen er «Fotball for alle» og tanken er å bidra til «integrering gjennom sporten og inn i samfunnet» (Norges fotballforbund, 2018).

Frivillighetsmeldingen sier at «Frivillighetspolitikken skal bidra til å legge forholdene til rette slik at flest mulig har mulighet for å delta i frivillige aktiviteter og organisasjoner» (Kulturdepartementet, 2007, s. 12). Videre står det at «Regjeringen ser frivillig sektor som en grunnpilar i demokrati og velferdssamfunn, og det vil være et hovedmål å stimulere til økt deltakelse og engasjement, særlig fra grupper som i dag faller utenfor det frivillige organisasjonslivet» (Kulturdepartementet, 2007, s. 13). I de senere årene har man sett at familiers økonomi spiller en stor rolle for muligheten for å delta og at familier med dårlig råd ofte faller utenfor. Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet (BUFDIR) har derfor gjennom Nasjonal tilskuddsordning mot barnefattigdom valgt å prioritere søknader som fremmer deltakelse i fritidsaktiviteter (Barne- ungdoms- og familiedirektoratet, 2015) og i 2016 resulterte et samarbeid mellom ulike statlige departement og ulike (landsdekkende) lag og organisasjoner i det politiske dokumentet Fritidserklæringen. Her hevdes det at «For å realisere dette må alle barn, uavhengig av foreldrenes sosiale og økonomiske situasjon, ha mulighet til å delta jevnlig i minst én organisert fritidsaktivitet sammen med andre» (Regjeringen, 2016, s. 1). I den forbindelse er det også opprettet verktøy, som blant annet nettsiden ALLEMED som skal «øke bevissthet om utenforskap som følge av fattigdom og komme frem til konkrete idéer som gjør at barn får delta i fritidsaktiviteter, uavhengig av familiens økonomi» (Norges idrettsforbund, 2018). På denne måten skal ALLEMED bidra til at lag og organisasjoner lettere kan inkludere alle barn og unge i fritidsaktiviteter (Norges idrettsforbund, 2018). Ettersom over 50% av alle barnefattige i Norge er barn og unge med innvandrerbakgrunn, vil økonomi spille en stor rolle for integreringen og inkluderingen i lag og organisasjoner for denne målgruppen. Kanskje spesielt for de nyankomne familiene som har flere enn de «tradisjonelle» to eller tre norske barna. Dersom man skal delta på alt første året man starter i en fritidsaktivitet som for eksempel fotball, kan beløpet havne på omlag 10 000kr første året per barn i form av utstyr som fotballsko og treningsklær, samt medlemskontingent og treningsavgift, turneringer, turer og sosialt. Dette avhengig av hvor høy medlemskontingent og treningsavgift er og om man reiser til utlandet eller ikke.

Frivillighet Norge ble stiftet i 2005 og er «et samarbeidsforum for frivillige organisasjoner i Norge» (Frivillighet Norge, u.å.-f). De arbeider for å fremme lag og

organisasjoner sine saker og synspunkt gjennom dialog med politikerne ved Stortinget. De har ved bruk av statlige midler fått opprette en prosjektstilling som arbeider med bevisstgjøring om integrering av innvandrere i lag og organisasjoner (Frivillighet Norge, u.å.-b; Kulturdepartementet, 2007), i tillegg til at de samarbeider med Kommunenes sentralforbund for å implementere Fritidserklæringen i de ulike kommunene.

4.1.2 Kommunenes forhold til integrering og idrettsorganisasjoner

I den kommunale frivillighetspolitikken vektlegges en bred lokal forankring hvor lokale forutsetninger må tas med i vurderingen av tiltak. Dette i kombinasjon med at samarbeidet mellom kommunen og frivillige lag og organisasjoner ikke er en lovpålagt tjeneste, gjør at det er stor variasjon i hvordan de ulike kommunene samarbeider med frivillig sektor. Frivillighet Norge og Kommunenes sentralforbund (KS) oppfordrer kommuner til å utarbeide en lokal frivillighetspolitikk, men fremdeles er det mange kommuner som ikke har en frivillighetsmelding som er vedtatt av kommunestyret (Frivillighet Norge, u.å.-c).

I alle kommuner som har tre idrettslag eller mer med tilknytning til Norges idrettsforbund og olympiske og paralympiske komité finner man et idrettsråd. Idrettsrådene samarbeider med kommunale myndigheter og arbeider for å legge best mulig til rette for idrett i kommunen ved å dele ut lokale aktivitetsmidler (driftstilskudd) og formidle behov ved idrettsanlegg til kommunen (Norges idrettsforbund, u.å.). Det er ulikt hvordan idrettsrådene i kommunene arbeider. I for eksempel Stavanger og Tromsø kommune har de lønnede ansatte, noe andre kommuner ikke har. I Tromsø har idrettsrådet også valgt å fokusere på å inkludere barnefattige barn og unge i idretten gjennom en ordning som heter aktivitetsguide hvor de arbeider med å få barn og unge som står i fare for å falle utenfor, inn i idrett (Tromsø idrettsråd, 2018).

I tillegg til dette har også kommunene en del andre midler til lag og organisasjoner og her er det opp til kommunene og politikerne å bestemme hva de ønsker at midlene skal gå til. Tilskuddene blir drøftet og vedtatt i kommunestyrene, og fungerer gjerne som en hjelp for lag og organisasjoner som påtar seg oppgaver som utfyller et behov i kommunen, som for eksempel integrering i lag og organisasjoner.

BUFDIR sin tilskuddsordning mot barnefattigdom er åpen for at både lag og organisasjoner, kommuner og privatpersoner kan søke. Stillingen min som fritidsveileder for barn og unge med innvandrerbakgrunn var i utgangspunktet en prosjektstilling opprettet ved

bruk av disse midlene. Midlene ble søkt om fordi flere instanser i kommunen opplevde at barn og unge med innvandrerbakgrunn falt utenfor det organiserte fritidslivet (lag og organisasjoner). Kommunen har et ønske om å forebygge utenforskap og negative konsekvenser av dette, som ensomhet, depresjon og i verste fall radikaliserings. I stedet ønsker man at barn og unge skal oppleve glede, mestring og tilhørighet gjennom fritidsaktiviteter, og dermed tilhørighet til lokalsamfunnet for både barna og foreldrene.

4.1.3 Integrering i idrettslag

Idrettslag representerer en arena i sivilsamfunnet hvor man kommer sammen på grunnlag av like interesser, eventuelt barnas interesser. Man trenger ikke mye språk eller kjennskap til majoritetskulturen for å spille fotball, håndball eller volleyball sammen med andre, eller for å løpe på en friidrettsbane. Det er også en god arena for innvandrerforeldre å komme i kontakt med majoriteten, og deltar man aktivt kan man bruke idretten som et sted man øver seg i språk og lærer samfunnet å kjenne.

Integrering i idretten kan handle om deltakelse i idrettslaget (strukturell integrasjon), om følelsen av å høre til (sosiokulturell integrasjon) eller om man føler seg akseptert (sosioaffektiv integrasjon) (Säfvenbom, 2005, s. 252). Deltakelse for foreldre handler gjerne om hvordan og i hvor stor grad man deltar, og Carlsson og Haaland (2006) har delt det inn i tre nivåer: (1) Betaling av medlemskontingent og treningsavgift, (2) oppfølging og dugnad og (3) trener og lederoppgaver. I 2017 hadde idretten i overkant av 34 300 frivillige årsverk, som utgjør om lag 23 prosent av den frivillige virksomheten i Norge (Statistisk sentralbyrå, 2017a).

Som tidligere nevnt kommer det oppfordringer og normative føringer fra både nasjonale og lokale politikere samt kommuneansatte om integrering i lag og organisasjoner. Det legges et press på frivillig sektor om å ta på seg denne oppgaven, men til syvende og sist er det «bare» oppfordringer. Frivillig sektor er det den er, nemlig frivillig. Frivillige får ikke lønn og man kan derfor ikke bestemme hvilke oppgaver de frivillige skal gjøre. En av informantene fortalte en historie om en annen frivillig som stilte opp hver lørdag og kjørte noen spillere til ekstra trening på andre siden av byen. Han mener at integrering er avhengig av frivillige enkeltpersoner sitt engasjement og kjenner ikke til noen aktiv integreringsstrategi i sitt idrettslag. Det er lag og organisasjoner selv som bestemmer om de skal søke om tilskudd til integreringstiltak og hvorvidt de ønsker å ha fokus på integrering i organisasjonen. Dette

har gjerne sammenheng med hvor mange innvandrere som er bosatt i området. På Storhaug i Stavanger er det mange familier med innvandrerbakgrunn som er bosatt. Dette har gjort at det lokale idrettslaget Brodd allerede siden 1998 har hatt fokus på integrering og inkludering for å kunne være en klubb for alle i nærmiljøet (Brodd, 2013).

Gjennom samtaler med frivillige i jobbsammenheng, opplever jeg ofte at frivillige i ulike organisasjoner har et ønske om å inkludere og integrere, samtidig som de føler at tid ikke strekker til og at de ikke har nødvendig kompetanse. Annika, en mor som har tatt på seg verv som frivillig håndballtrener opplever å ha nok med å gå på jobb, dagligdagse gjøremål og kjøre barn til aktiviteter samtidig som hun planlegger håndballtreninger tre ganger i uken og prøver å se hvert barn på trening. Hun ønsker å være håndballtrener, ikke inkluderingspedagog. På samme tid ønsker hun at alle skal føle at de er inkludert og har dårlig samvittighet for å ikke strekke til. I intervjuene forteller en av informantene at de gjerne skulle hatt flere sosiale arrangement med laget, men savner andre foreldre sin deltakelse her. På spørsmål om hvordan man kan sørge for å inkludere flere foreldre, svarer en av informantene med et smil, men også litt sarkastisk: «Så, uten mer arbeid for meg?» Dette er en situasjon jeg opplever som velkjent for flere trenere og lagledere innen idretten. Spesielt i de situasjonene hvor det kommer ungdom i ungdomsskolealder og eldre som aldri har drevet med organisert idrett tidligere. Her blir nivåforskjellen veldig stor og noen idretter har utfordringer med å ta hensyn til alle: Til de som ønsker og har ambisjoner om å bli best mulig, til de som ønsker å trene og utfordre seg selv, men kanskje ikke har like høye ambisjoner, og til slutt de som ønsker å trene fordi det er kjekt, sosialt og man holder seg i form.

Ødegård et al. (2014, s. 180) løfter utfordringen med integrering opp et nivå når de konkluderer med at lokale foreninger mangler kapasitet, samt økonomiske og kompetansemessige ressurser til å gi et pedagogisk tilbud for igjen å drive et godt integrasjonsarbeid. Ledelsen i et idrettslag i en tredje kommune har også uttrykket frustrasjon over å få midlertidige fremfor faste midler til å drive integreringsarbeid. Hvert år opplever de å måtte forsvare arbeidet sitt og som et naturlig resultat av dette oppstår det usikkerhet rundt hvorvidt prosjektene får fortsette eller ikke.

Det krever stor foreldredeltakelse for å tilfredsstille alle, og flere idrettslag opplever at det er vanskelig å rekruttere foreldre og at foreldredeltakelsen er dalende jo eldre ungdommene blir. Det kan også være en utfordring å få nok foreldre til å stille som sjåfører eller ekstra voksne i forbindelse med arrangement som turnering, turer, kamper eller sosiale arrangement. Årsaken til dette er mange og varierte, som for eksempel at familier ikke har bil, ikke har sertifikat, arbeider turnus, har andre ting som oppleves som viktigere prioriteringer

eller rett og slett ikke er interessert. Det er også flere og flere foreldre som velger å «kjøpe seg ut» av dugnad, som for eksempel ved salg av toalettpapir. Dette er en vanlig dugnad for mange idrettslag hvor man får utlevert x antall sekker med toalettpapir som man skal selge med fortjeneste, som igjen går til idrettslaget. Rekruttering av foreldre er altså viktig for å opprettholde aktivitet, og da spesielt dersom organisasjonen ønsker og har behov for ekstra fokus på integrering.

4.2 Norsk fritid og møtet med lag og organisasjoner

I fritidssektoren i Sola kommune har vi definert fritid som den tiden man har til seg selv, når man er fri fra arbeid eller skole og man selv bestemmer hva man ønsker å gjøre.

I Norge tilbringes barn sin fritid i stor grad i organiserte fritidsaktiviteter hvor det er en plan for det som skal gjøres, enten du går i fotball, speider, håndball eller spiller sjakk. Det at barnas fritid i så stor grad er organisert og at det finnes så mange tilbud, er ukjent for en del foreldre fra andre kulturer. Måten aktiviteter er organisert på varierer også.

Informant 1 forteller at aktivitetene i hjemlandet hans har et større fokus på å toppe lagene fra begynnelsen av, det vil si at det fokuseres på «de beste» barna fra de starter i aktiviteter i 7 års alderen. Han synes det er veldig bra at det i Norge er større fokus på at alle skal få være med dersom de ønsker. Han har selv hatt fokus på blandet lag (barn som er på ulikt nivå) lengst mulig, og at alle kan spille uansett hvilket nivå de er på. Han forteller også at trenerne innen idrett er mer profesjonelle i hjemlandet og at de får lønn for det arbeidet de gjør. Foreldrene er stort sett involvert i det organisatoriske rundt aktiviteten, men ikke i aktivitetene slik som i Norge hvor trenerne som regel er frivillige foreldre. Informant 2 deler også erfaringer med topping av lag og forteller at det for eksempel innen fotballen ikke finnes noe mellomnivå som det gjør i Norge. Dersom du var god nok kunne du spille i de store klubbene, hvis ikke måtte du finne noe annet å gjøre eller gå på relativt dyre fotballakademi.

Forventningen til foreldredeltakelse var ukjent for informant 3. I oppstarten var det også vanskelig å henge med fordi alt var nytt og veldig annerledes: «Ungene mine begynte i «idrettslaget», i den lag. Så jeg var på en måte med, men jeg forsto ingenting. Jeg bare satt og så på». Hun sier at mange innvandrerforeldre vet hva en frivillig organisasjon er, men at de ikke vet hvorfor ting fungerer som det gjør i Norge. For å forklare dette sier hun at: «På grunn av i hjemland. Hvis det er fotballtrening, det er bare å gå ungene så vi betaler. Ja, det ferdig.» Hun sier videre at: «Vi vet ingenting, hva gjør ungene. De spiller, de flinke, de flinkere? Vi vet

ingenting, men her det er litt annerledes». Så lenge foreldre betaler forventes det ikke mer oppfølging, men til gjengjeld får heller ikke foreldrene informasjon om hva som skjer på trening. Hun ønsker at idrettslaget hadde forklart litt mer hvordan ting fungerer, samtidig som hun forteller at det nå går veldig bra og at familien er oppdatert på alt og deltar i stor grad på det de kan. Informant 5 støtter også opp under inntrykket om at foreldredeltakelse ikke alltid er forventet da han fortalte at alle aktivitetene skjedde i regi av skolen, og i skoletiden. Dette kommer også til uttrykk av informant 6 sin beretning om hvordan idrett i hjemlandet fungerer. Der er trener et yrke, og man holder på med idrett som en vei ut av fattigdommen.

Trenerrollen har også en slags oppdragerfunksjon ved å fokusere på idretten som et slags speilbilde av livet, hvor man må jobbe hardt, være disiplinert og hvor man bygger karakter.

Mine erfaringer fra jobb støtter opp under det informant 3 og 5 forteller og derfor har jeg valgt å fokusere på informasjonsarbeid ut mot foreldre for å klargjøre forventningene som idrettslag har til foreldre. Det er viktig at foreldre er klar over, slik også Carlsson og Haaland (2006) påpeker, at uten foreldre så har man ikke idrettstilbud for barn og unge. Foreldre bidrar i ulik grad etter mulighet og kapasitet og myten og fordommen om at «innvandrerforeldre ikke ønsker å delta» er ikke noe jeg har erfart. Som oftest handler dette om hvor mange barn de har, om barna er små eller store, om de arbeider skift eller turnus og hvor mange andre praktiske gjøremål de har ellers. Det må også ses sammenheng med botid i Norge. Felles for alle foreldrene jeg har møtt gjennom jobb er at de føler ansvar for å bidra med det de kan så lenge de har mulighet, er ønsket, vet hva de skal gjøre, hvordan og hvorfor.

Flere informanter har ikke selv deltatt i organiserte aktiviteter (etter skoletid) da de var barn. Informant 4 og 5 begrunner dette med at de vokste opp i mindre byer hvor det ikke fantes organiserte fritidstilbud slik som i Norge. Informant 4 forteller at hun hadde mye tid og at etter skolen var det «ut å leke med sykkel og med andre barn». Informant 5 forteller om en lignende barndom. Etter skolen gikk han ut for å leke med venner og kom aldri hjem før det var kveld. Han smiler varmt når han forteller om disse minnene. De fleste kjente hverandre der han bodde og han spiste ofte sammen med vennene sine hos forskjellige foreldre i løpet av dagene. Alle hjemmene var åpne. Informant 7 forteller også at han ikke deltok i noe organisert, men lekte og spilte fotball med venner. Han er veldig fornøyd med hvordan fritidstilbudet til barn fungerer i Norge ettersom han selv har vokst opp i et område som verken hadde tilbud, idrettsanlegg og han selv ikke hadde utstyr.

4.3 Deltakelse i idrettslaget

4.3.1 Rekruttering

Idrettslaget blir av samtlige informanter ansett som en åpen arena hvor alle er velkommen. De føler seg greit eller godt tatt imot, men poengterer også at det er du selv som må ta initiativ dersom du ønsker å være med. Idrettslaget driver altså ikke med aktiv rekruttering mot spesifikke målgrupper av frivillige (dette gjelder også de andre idrettslagene som refereres til), noe som viser at det ikke tas høyde for at rekrutteringskanaler inn i idretten kan være veldig ulike blant majoritet og minoritet (Likestillings- og diskrimineringsombudet, 2008). Med rekrutteringskanaler menes da de ulike måtene man kan bli rekruttert inn i en organisasjon på, som for eksempel nettverk eller reklame. Kulturdepartementet (2012) sier at det må arbeides med å lage gode rekrutteringsmodeller for å involvere foreldre i idretten, spesielt da foreldre med minoritetsbakgrunn ettersom de er mindre aktive enn norskfødte. Dette viser også studien til Carlsson og Haaland (2006).

Når et nytt lag opprettes gir idrettslaget informasjon til foreldrene, treningstider og utstyr til å gjennomføre treninger. Deretter spør kanskje representant fra idrettslaget hvem av foreldrene som kan stille, slik som i historien til informant 2 lenger nede, men poengterer at det er foreldrene som rekrutterer seg selv. Idrettslag gir ikke et idrettstilbud til barn og unge, de legger til rette for at foreldrene kan drive det selv (Carlsson & Haaland, 2006). Videre rekruttering skjer gjennom lagene og foreldrene rundt det, og de rekrutterer selv ressurspersoner som fører til at det varierer fra lag til lag hvor mange frivillige det er i tilknytning til laget.

Når det skal rekrutteres til styret i idrettslaget er det egne valgkomiteer som tar kontakt med personer som er aktuelle for styret. Valgkomiteen består som regel av det forrige styret.

4.3.2 Motivasjon for deltakelse

Alle informantene deltar i idrettslaget for barna sine, men på ulike måter og av flere grunner. Felles for alle er at de ønsker at barna skal ha en positiv aktivitet på fritiden, og dermed opplever et ansvar for å bidra ettersom idrettslaget driftes av frivillighet. Informantene ønsker å bidra i idrettslaget så lenge barna er medlemmer.

«På den minste så tenkte jeg at nå skal jeg og (...) det trengtes en foreldre som tar den oppgaven og da har jeg bare meldt meg» svarer informant 1 på spørsmål om hvordan han ble frivillig i idrettslaget. Med flere andre barn som tidligere hadde vært aktive i idrettslaget, følte han at det var hans tur til å ta en del av ansvaret. Han kjente ingen av de andre foreldrene i laget før han meldte seg. Informant 5, som er deltakende forelder, opplever også ansvar, men på en annen måte. Hans motivasjon handler også om å være et forbilde for barna sine og sier at «jeg har ansvar for barna mine, de gjør som jeg gjør». Det er en viktig verdi for han å bidra i lokalsamfunnet og mener at «jeg bor her, da må jeg bidra».

Informant 2 syns også det er positivt å kunne følge med på hva barna gjør og hvem de er sammen med. Dette skaper trygghet. Både han og informant 1 opplever også at det er kjekt å gjøre dette sammen med barna, og at de som foreldre noen ganger fungerer som motivasjon for barna de dagene det heller frister med sofaen. Når foreldre går, går barna også.

Alle informantene bor mer eller mindre i nærheten av idrettslaget og informant 3 hadde derfor sett at det var mange aktive barn på idrettsanlegget. Hun gikk bort til en trener og tok kontakt og sa at barna ønsket å være med. Hun var også selv opptatt av at barna skulle ha fysisk aktivitet. De utvekslet kontaktinformasjon og hun følte seg godt tatt imot av personen hun møtte. Senere ble barna med, og derfra har hele familien vært engasjert og involvert i idrettslaget.

Både informant 2, 4 og 7 forteller at relasjon og personlig forespørsel var årsaken til at de ble frivillige, samt interesse for idretten hos både informant 2 og 7. Informant 7 forteller at han ofte var på trening sammen med barnet sitt og at han var aktiv far på sidelinjen ved å hente baller og hjelpe til med det som trengtes. På grunn av interessen han viste ble han spurt om å være frivillig når laget trengte flere til å hjelpe. Han hadde ikke særlig kunnskap om hvordan organiseringen rundt laget og idretten var på dette tidspunktet, men interessen og kjennskapen til selve idretten var nok til at han sa ja.

Informant 4 forteller at hun ble frivillig fordi hun ble spurt: «og jeg ble spurt og jeg sa ja, fordi det er sånn jeg er, jeg sier ja ja ja... noen ganger litt for mye». Hun forteller med et smil at dersom noen andre foreldre hadde hatt lyst, skulle de fått lov, og at hun alltid skal finne noe å bruke tiden sin på. Da hun ble spurt om hun kunne være frivillig, stilte hun spørsmål tilbake om det var noe vedkommende som spurte trodde at hun fikk til. Dette ble bekreftet og slik fikk hun et verv i idrettslaget. Samtidig nevner hun også at hun er vant med at alle må bidra fra oppveksten og at foreldrene har lært henne at å bidra er gøy og sosialt.

Informant 2 var også usikker på om frivillig verv var noe han kunne ta på seg. Han forteller om første møtet med idrettslaget hvor alle foreldre var samlet for å se om de klarte å

starte et lag. Det var mange foreldre og barn tilstede og det opplevdes litt kaotisk. En representant fra idrettslaget tok ledelsen og spurte om hvem som ønsket å være trener og hvem som ønsket å være lagleder. Kompisen til informanten meldte seg som trener, samtidig som han meldte informanten til lagleder rollen. Med en humoristisk tone forteller informanten at han under litt «frivillig tvang» svarte «okey, greit», og slik var han plutselig blitt frivillig i idrettslaget. Han forteller senere i intervjuet at han nok mest sannsynlig ikke hadde tatt på seg denne rollen uten oppmuntring fra kompisen.

Motivasjonen har endret seg over tid for noen av informantene. I begynnelsen var det ansvaret, men å ha et frivillig verv i laget har bidratt til bedre og bedre kjennskap og kontakt med spillerne, noe de opplever som positivt. De har vært på turer, turneringer og opplevd oppturer og nedturer med lagene. «Å se disse guttene vokse og bli god og kose seg» er veldig motiverende, sier informant 2. Mestringsfølelse som motivasjon er også noe som tas opp av både informant 2 og 7. De synes det er motiverende når de føler at de får det til, og foreldre og spillere gir dem god respons og anerkjennelse for den innsatsen de gjør.

Med unntak av informant 5, har ingen av informantene hatt en tanke om at de skal bli med i idrettslaget for å møte andre mennesker i lokalmiljøet, eller av en annen kultur. Informant 5 har tenkt om at idrettslaget er en god plass for å treffe mennesker med ulik kulturell bakgrunn og for å lære norsk kultur bedre å kjenne. Relasjonene de andre informantene har fått til andre foreldre og medlemmer har vært en positiv bieffekt av deltakelse for barna sin skyld.

4.3.3 Forventninger til deltakelse

Det er blitt nevnt tidligere at ansvarsfølelsen over å gjøre ting riktig, kombinert med språkligferdigheter har gjort at ting har tatt tid og tre av informantene har opplevd at ting har tatt mer tid enn forventet. To av informantene påpeker at det å ha et frivillig verv er en slags «prøve og feile» prosess. De hadde forventet mer informasjon om hva man skal gjøre og hvordan man skal gjøre det, både i forhold til lagleder og trenerrollen. Den ene informanten som er lagleder forteller at:

«Det er ikke... du går ikke på kurs og de sier det er sånn det fungerer. Plutselig, du må organisere kamp med Bogafjell og Gausel og her og der, og jeg har ingen peiling hvordan... og hvor kommer informasjonen fra? Jeg må finne dommer til hjemmekamper, og hvor er dommerne, og, ja... så jeg føler meg litt lost. (...) Kanskje all informasjonen er på idrettslaget sin webside, og hvis jeg spør får jeg svar veldig fort, men noen ganger det er vanskelig å spør, du vet ikke hva du skal spør i begynnelsen (ler), du vet ingenting. Så nå jeg føler meg bedre, for jeg har litt mer kontroll. Men de første årene jeg var veldig, ja, jeg hadde ingen peiling».

Den andre informanten forteller en lignende historie, men da i forhold til rollen som trener hvor han etterlyser det å vite hvilke muligheter du har og at andre uoppfordret deler kunnskapen sin om det å være trener:

«En sportsplan som sier at som trener for 6 og 7-åringer så skulle du trene på disse øvelsene. Vi forventer at du går på trenerkurs 1, trenerkurs 2, og du lærer. Og du bruker NFF sin øvelsesbank til å ja, fordi de har en plan, sant, for 6 og 7 åringer (...) De skal være god på disse tingene før de går videre.. Det har ikke (navn på idrettslaget). Det har de aldri hatt, i min erfaring. Det kan hende at jeg er... at jeg har vært helt ute og alle vet hva de skal gjøre og alle har, men jeg tror at hvert sitt lag har sånn egen plan»

Måten de har løst oppgavene sine på er ved å spør andre som er frivillige i idrettslaget. Her har de alltid fått svar, hjelp og støtte og opplever at det er ok å spør. Allikevel, noen ganger tar det tid før man får svar, for de man spør er som regel også travle frivillige foreldre. I tillegg

forteller den ene informanten at en har lyst å få det til selv og ønsker ikke å spør andre om ting som en «lett» kan finne utav på egenhånd.

4.3.4 Kommunikasjon

Språk oppleves av samtlige av informantene som den største utfordringen med tanke på deltakelse i organisasjonen, og det er utfordrende på forskjellige nivåer og i ulike sammenhenger. Dette erfarer også jeg på jobb i samarbeidet med de ulike familiene, samt lag og organisasjonene. Tre av informantene har bodd i Norge i både 6, 10 og 14 år før de følte seg klar til å påta seg et verv i idrettslaget og på spørsmål om de kunne tenkt seg å ha et verv før dette svarer de nei. Dette fordi man opplever å måtte ha høy språklig kompetanse før man kan påta seg ansvaret.

Informant 1 og 2 har vært frivillige i flere år. De kobler utfordringer med lagledelse opp mot språk. I en treningssituasjon hvor de skal holde styr på om lag 30 barn i barneskolealder er det utfordrende å ikke kunne uttrykke seg på morsmål. De bruker lenger tid enn de ville gjort på morsmål for å finne ut hvordan de skal ordlegge seg, og i kombinasjon med aktivitetsnivået til de 30 barna blir dette vanskelig. Det skaper frustrasjon hos informantene og i situasjoner hvor de prøver å irettesette barna (når og hvis ting sklir ut), opplever informant 2 at han noen ganger blir litt for «tøff» i måten han uttrykker seg på. Det føles unaturlig å irettesette barna på et annet språk og situasjonene oppleves som stressende og krevende. Han forteller at han i starten av sin karriere som frivillig var veldig sliten etter treningene til laget. Han sammenligner seg med de trenere og lagledere som snakker norsk, og opplever at en norsktalende ville være sliten etter trening, mens han var helt utkjørt.

Informant 1 forteller at barna noen ganger ler når han blir streng. Dette skaper en usikkerhet hos han og oppleves som «ikke så kjekke» situasjoner. Når informantene uttrykker seg for treigt (informant 2) eller at guttene ler (informant 1) blir det spillerne som «vinner» og informantene føler da at spillerne mister respekt for dem. Informant 2 sier at «det var et mareritt i begynnelsen», men begge informantene opplever at dette har blitt bedre med årene.

Det er også en del utfordringer knyttet til å gi informasjon til foreldre på laget. Informant 4 sier at hun alltid bruker tre-fire-fem ganger mer tid enn en norsk person når hun sender ut informasjon til foreldre: «kanskje du kunne gjøre det på en halvtime det jeg gjør på to timer». Informant 1 opplever også dette og forteller at han spesielt i begynnelsen, var usikker på om han hadde skrevet riktig. Særlig i begynnelsen tok det derfor veldig lang tid å

sende ut den informasjonen som trengs. Informant 4 forteller at selv om hun kunne norsk ganske godt, var det mange nye ord og uttrykk hun måtte lære seg, som var spesielle for idretten. En spiller var ikke lenger en spiller, men en utøver. Jeg har også erfart dette på jobb i situasjoner da jeg hjelper til med å forklare innholdet i e-poster hvor det dukker opp ord som hjemmebane, bortekamp, kjørelister og dugnad. Dette er ord som ikke nødvendigvis gir mening for en person som er oppvokst i et lite lokalt samfunn uten organisert idrett, som heller ikke kjenner den norske organiseringen av idretten.

Flere foreldre jeg har arbeidet med opplever også at det er mange nye norske ord i e-poster fra idrettslag og har de mange barn, får de mange e-poster. Det tar derfor tid å lese, og innholdet kan være ekstra vanskelig å forstå ettersom språket er muntlig og det puttes inn flere unødvendige ord. Informant 3 er forelder og også i mottakerenden av e-poster med informasjon som blir sendt ut. Hun sier at det i begynnelsen var veldig vanskelig å få med seg informasjon om hva som skjedde når hun ikke kunne språket. Hun brukte google translate for å forstå innholdet i e-postene. Laget til et av barna brukte også Facebook som informasjonskanal. Dette ble naturlig nok en utfordring ettersom mor ikke hadde Facebook. Etter min erfaring gjelder dette flere familier som flytter til Norge og noen har heller aldri brukt e-post før. Far hadde derimot Facebook, men mor hadde bedre språkkunnskaper samtidig som far ofte var travel på jobb. Dette medførte at barnet ble irritert fordi foreldrene ikke visste hva som skjedde i laget. Informanten prøvde å ta dette opp med en frivillig tilknyttet laget, men uten hell. Når jeg spør hva hun fikk til svar, forteller hun at de sa de skulle ordne det, men at det ikke skjedde noe. Vedkommende pekte gjerne til de andre foreldrene, noe som gjorde at hun ga litt opp og lot det være. Etter dette fikk hun kontakt med en gjennom jobb som også hadde barna på samme laget, som hjalp til og fortalte henne alt som skulle skje.

Kommunikasjon mellom foreldre og idrettslaget skjer altså i stor grad via digitale medier. Tidligere har e-post og Facebook blitt nevnt, men det brukes også en app som heter SPOND. Via SPOND får trenere og lagledere gitt beskjeder og avtalt transport til og fra kamper på en enkel måte. Det er ikke alle lagene som benytter seg av denne appen, men de informantene som bruker denne i kommunikasjon med lagene er veldig fornøyd. Appen oppleves som veldig god og oversiktlig, samtidig som foreldrene synes det er godt at også de eldste ungdommene kan følge med selv og ta ansvar for å gi tilbakemeldinger om de kommer på treninger og kamper, eller ikke. Dette gjøres enkelt ved at du trykker på «kommer» eller «kommer ikke» inne i appen. Informant 3 uttrykker nærmest lettelse når hun forteller om da laget til barnet startet å bruke SPOND. Da ble det mye lettere for alle å følge med. Flere av

informantene løfter frem at appen gjør det i større grad lettere for ungdommene selv å ta ansvar og syns dette er positivt. Ungdommer som jeg kjenner gjennom jobb, som bruker appen, opplever også dette. SPOND fungerer bedre enn e-post og Facebook, og de klarer i mye større grad å få med seg hva som skjer. Ettersom en del av familiene er vant til at barna har mer spontan fritid og er «på selvstyr», kjenner de ikke til forventningen om at de må gi beskjed dersom man ikke kommer. Spesielt nyankomne foreldre har travle hverdager og mye som skal ordnes, og spesielt i de familiene hvor det er mange barn oppfordres ungdommene selv til å ta ansvar.

Beskjeder og informasjon blir med andre ord stort sett gitt skriftlig og ved bruk av digitale medier, men verbal kommunikasjon brukes også i en-til-en kontakt og gjennom foreldremøter. Informant 3 fremhever særlig én person som hun syns var veldig god og hjelpsom i begynnelsen når barna startet i idrettslaget. Dette var en lagleder som tok kontakt da informant leverte og hentet barna på treninger og som spurte om hun forsto og hadde fått med seg informasjonen som ble sendt ut. Informanten opplevde dette som veldig positivt, og påpeker at når man kommuniserer på denne måten, så får hun en sjanse til å spør om de tingene hun lurer på. Dette i motsetning til når informasjonen kommer skriftlig fordi det da krever så mye mer å spør. Et eksempel hun nevner er når e-post om dugnad og kioskvakt ble sendt ut. Da lagleder spurte henne om disse tingene, fikk hun anledning til både å spør om hva kiosk er, hvordan det fungerer og hva som skal gjøres. Ellers hadde hun kanskje slettet e-posten. Ikke fordi hun ikke vil lære, men fordi e-postene fra idrettslaget kommer på toppen av alle andre e-poster som skal leses og læres: Skole, fau, barnehage, andre organisasjoner med mer. Mens hun later som om hun blar gjennom en digital avis på telefonen med hendene sier hun: «Vi får mange e-poster... det er som en avis vet du... (...) bare ha den avis og du ser den bilde og så sende.. (...) når vi snakker med (referer til lagleder), det hjelper, det blir bedre».

I samtaler med andre foreldre og frivillige i idrettslaget blir informantene møtt på ulike måter. Informant 2 forteller at han i noen tilfeller har opplevd å bli avbrutt hvis han ikke snakker fort nok på møter med idrettslaget, noe som er vanskelig når man ikke kan språket hundre prosent. En annen forelder (via jobb) sa at han ikke så vitsen i å være på foreldremøte siden det snakkes veldig fort og han ikke forsto hva som ble sagt. Informant 5 opplever ikke å bli avbrutt, men sier at andre i idrettslaget ofte skifter til engelsk når de skal snakke med han, noe som gjør det vanskeligere å lære norsk. Nå forteller han andre foreldre at de kan snakke engelsk hvis de vil lære det, mens han snakker norsk tilbake.

4.3.5 Kjønn som barriere

Som tidligere nevnt kan kjønn være en barriere for deltakelse i idretten (Hagelund & Loga, 2009; Senter for forskning på sivilsamfunn og frivillig sektor, 2016; Ødegård et al., 2014). Kun en av informantene nevner dette og da som en potensiell barriere som ikke gjelder han selv. Han forteller at det ikke er vanlige for jenter i hans hjemland å være fysisk aktive. I tillegg illustrerer han dette med å fortelle at dersom ei jente i hans hjemland hadde blitt sett mens hun malte huset til foreldrene, hadde alle snakket om det og ingen ville giftet seg med henne. Dette fordi hun gjør en mann sitt arbeid og dermed blir ansett som mannlig. Jeg har også hatt en situasjon gjennom jobb hvor en mor begynte å le da datteren sa hun ønsket å begynne med idrett. Hun sa umiddelbart nei fordi hun ikke var vant til at jenter skulle være fysisk aktive på denne måten og opplevde det som unormalt. Vi snakket sammen og jeg fortalte at jeg selv hadde vært aktiv innen idrett. Når mor forsto at det var normalt og sosialt akseptabelt for jenter å drive med idrett i Norge, endret hun svaret sitt. To uker etter dette hadde datteren begynt med idrett.

4.3.6 Dugnad

Dugnad handler om frivillig arbeid og er i utgangspunktet ulønnet. Lag og organisasjoner arrangerer dette stort sett på to ulike måter. Det ene er at enkeltpersoner arbeider for å få inn penger til idrettslaget. Det er altså arbeid som skaper en form for inntekt, men som ikke går til enkeltpersoner. Inntektene går til alle i organisasjonen, for eksempel i form av innkjøp av felles utstyr, uniformer eller oppussing og vedlikehold av fasiliteter og idrettsanleggene. Den andre måten er når organisasjonen trenger hjelp til noe praktisk, for eksempel frivillig verv som lagleder eller trener, rigging ved turneringer eller rydding på idrettsanlegget. Idrettslaget til informantene har begge former for dugnad og det er mange ulike oppgaver man kan hjelpe med.

Salg av toalettpapir er en vanlig inntektsbringende dugnadsform i mange idrettslag. Her skal familiene legge ut for et bestemt antall pakker med toalettpapir for så å selge papiret med overskudd. De man oftest selger til er folk man har i nettverket: familier, venner eller kolleger. Når papiret er solgt får familiene tilbake pengene de har lagt ut, samt et overskudd som går til idrettslaget. Det finnes også andre former for dugnad som kiosksalg, rydding ved

idrettsanlegget, vakthold og rigging med ulike arrangementer og organisering av dugnadsarbeidet.

Mor i en familie jeg samarbeidet med ble bedt om å stille med kaffe på et idrettsarrangement. Hun fortalte meg at ingen i familien drakk kaffe og at de derfor ikke eide en kaffetrakter. På grunn av dette ønsket hun ikke å delta på arrangementet fordi hun synes det var litt flaut å komme dit uten kaffe når hun var bedt om det. Jeg forklarte da at hensikten var å ta med noe for hyggens skyld, som lett kunne deles med andre og at det ikke nødvendigvis måtte være kaffe. Hun tok derfor med en matrett fra hjemlandet, noe som ble godt tatt imot av de andre i idrettslaget.

Av informantene er det 5 av 7 som er intervjuet som har frivillige verv i idrettslaget, og dermed stiller til dugnad flere dager i uken. De siste to er aktivt deltakende på det som idrettslaget arrangerer av dugnad utenom. Flertallet kommenterer at det er vanskelig å få foreldre generelt til å stille på dugnad og at det stort sett er de samme som møter. Ikke bare i idrettslaget, men også på andre arenaer som skolen og i barnehagen.

Flere av informantene nevner at dugnad er et begrep som ikke finnes i det landet de kommer fra. Dette stemmer også overens med erfaringer fra jobb. Det at begrepet er fremmed, betyr allikevel ikke at ulønnet arbeid i fellesskap med andre er uvanlig, men det skjer kanskje oftere i familiesammenhenger og i nabolag fremfor i fritidsaktiviteter som er spesifikt rettet mot barna.

Informant 2 synes det er veldig bra at idretten er dugnadsbasert i Norge. Han mener at dette medfører lave kostnader og synes det er positivt at alle kan være med. Alle de andre informantene opplever også dugnad som noe positivt, og at deltakelse på dugnad fører til at de får bedre kontakt med andre foreldre. Gjennom oppgaver som gjøres på dugnad bygger de relasjoner, enten som frivillig eller deltakende forelder.

Informant 5 forteller om dugnad slik:

«Jeg viser at jeg er ivrig og klar til å gjøre det som skal gjøres, selv om jeg ikke vet noe. Jeg må gå å hjelpe, jeg må vaske gulvet... kanskje egoet kommer inn her, kanskje jeg er... uansett om du er rik eller har en god posisjon på jobb og har hundrevis av mennesker under deg... men når vi går på dugnad, må vi selv arbeide for våre barn. Ingen er høyere, ingen er lavere. Kanskje nordmenn føler det slik allerede, men når vi kommer fra utsiden, så...»

Her la jeg inn en eksempelfortelling om en dame som ble fornærmet første gang noen ba henne vaske gulvet i dugnadssammenheng fordi hun ikke anså dette som en oppgave som en av hennes status skulle gjøre. Jeg spurte om det var dette han mente og fikk til svar:

«Ja, hva jeg mener er at norske folk ikke har den type tankegang i det hele tatt, faktisk. De tenker ikke på det, faktisk. Men når, som jeg sa, du kommer fra et annet land eller kultur, så vet ikke folk. Folk tenker forskjellig, og med mindre de er vant til å se, fordi du kanskje har sett dette fra begynnelsen og du vet at dette er normalt. Er det ikke?»

I informantens fødeland betaler man noen for de tjenestene man gjør frivillig på dugnad i Norge. Han liker måten dugnad gjøres på i idrettslaget og syns det er verdifullt å delta. Han setter pris på og opplever stolthet i å gjøre ting for barna, og peker på at man som forelder vil ha et helt annet utgangspunkt for å gjøre bra dugnadsarbeid enn en som får betalt. Han som forelder er mer opptatt av at alt skal være bra og trygt siden barna hans skal være der.

4.3.7 Tilhørighet, trivsel og nettverk

Tilhørighet handler om å høre til. Man kan ha tilhørighet til flere steder og på ulike nivåer: Man kan snakke om en nasjonal (Norge), regional (Rogaland) eller lokal (Sandnes) tilhørighet eller tilhørighet til grupper, organisasjoner eller mennesker.

På spørsmålet «hvor er hjemme for deg?» har informantene ulike svar: (1) svarer at det er byen har vokst opp i, (2) sier her i Norge hvor familien er, men også på grunn av at det ikke er noe å flytte tilbake til ettersom han aldri kan jobbe med det han gjør nå der han kommer fra. (3) svarer først, med en humoristisk tone at hjemme er på kjøkkenet, men senere at hjemme er der familien er. (4) referer også til der familien er, men legger til at hjertet hennes savner klimaet hun er vokst opp med og foreldrene sitt hus. (5) svarer 70-80% Norge og resten i fødelandet, ettersom det er familie begge steder, (6) forteller at hjemme er der han setter føttene fordi det er slik det står skrevet i Bibelen, og (7) sier «her».

Informant 2 er den eneste som omtaler en tilhørighet til idrettslaget, uten å fokusere på resten av lokalsamfunnet (frem til han blir spurt). Han forteller at idrettslaget ikke prioriterer sine egne utøvere på det høyeste nivået, men i stedet henter gode utøvere fra andre idrettslag. Han mener at dersom du vil bygge opp et idrettslag som er kjernen i lokalsamfunnet, som

skaper tilhørighet til laget, må du ha tydelig satsning på de lokale ungdommene og ha øverste nivå som en slags «gulrot» å strekke seg etter. Informant 6 mener også at dette er en «svakheter» i idretten i Norge generelt, og savner et litt tøffere fokus i idrettslaget på å dyrke frem gode spillere som kan konkurrere på linje med de beste idrettslagene i Rogaland og landet ellers. Han har en mening om at dersom man skal endre noe må man jobbe høyt oppe i systemet og virker til å ha gitt opp en endring ved for eksempel å være i et styre på lokalnivå.

Alle informantene opplever at de er en del av idrettslaget, samt får anerkjennelse og respekt på lik linje med andre foreldre. På spørsmål om de opplever økt tilhørighet, trivsel og tillit til lokalsamfunnet etter å ha blitt medlem i idrettslaget er svaret ja. Hovedårsaken til dette er relasjonene de opparbeider seg gjennom idrettslaget. I tillegg har også alle informantene god kontakt med både naboer og kolleger på jobb, og to av informantene trekker frem at vennene til barna kommer på besøk til de hjemme. Dette må sees i sammenheng med følelsen av tilhørighet. De føler at de er en del av lokalsamfunnet, ikke bare seg selv og sitt eget. Flere av informantene tenkte over følelsen av økt tillit og tilhørighet for første gang da de fikk dette spørsmålet. En informant sa nei til å begynne med, men reflekterte litt over det og endret svaret sitt til ja etter hvert. To av informantene virker også litt overrasket over at svaret deres er ja.

Informant 5 og 7 forteller om den gode følelsen de får når de er på kamper og trening med barna, hvor andre foreldre også heier på deres barn. Alle kan navnene til alle, som igjen skaper en følelse av fellesskap. Informant 7 foreslår dette som et slags «tiltak» for å få flere foreldre fra andre kulturer med i idretten og mener at det gir selvtillit og en god følelse når man får denne anerkjennelsen fra andre foreldre. Informant 4 forteller også om følelsen av å høre til:

«Jeg går med en venninne, eller, vi gikk om kvelden. Og det for meg, det føles veldig bra når vi gikk en gang og mange var ute fordi det var bra vær den dagen, og vi gikk og, «å hei», og «å hei». Så jeg så mange kjente, fra forskjellige.. og jeg synes det er kult at det føles sånn.. som en liten by, ikke som en stor by hvor du kjenner ingen.»

Hun opplever altså mer kontakt med folk i tillegg til «litt mer dyp kontakt», samtidig som flere informanter oppgir at de ikke har fått noen nære venner etter at de ble medlem. Det er allikevel tydelig at nettverket gjennom idrettslaget, men også skolen og lokalmiljøet generelt, er noe informantene setter pris på som gjør at de trives bedre der de bor. Informant 7 opplever

dette i stor grad. På spørsmål om han opplever at det er mer positivt å bo «her» etter at han ble med i idrettslaget svarer han:

«Ja, det er nesten 90%. Det begynte kjent med alle. Kanskje alle her med lite barn. Eller kanskje ikke bare lite barn, litt større barn, vi treffes på (idrettsanlegget), vi treffes med andre. Og aha, han er (trener).»

Med andre ord kjenner både barn, unge og voksne han igjen som trener i idrettslaget, noe som igjen oppleves som positivt for informantene og som skaper relasjoner.

Selv om ingen av informantene opplever at det er vanskelig å komme i kontakt med etniske nordmenn i idrettslaget, snakker noen av informantene om en manglende åpenhet som et generelt trekk ved norsk kultur og væremåte. Informant 4 sier at:

«Generell nordmann, de ikke ta den første «hei» og sånn, de er ikke så åpen (...). Når du ikke kjenner dem. Hvis du går inn i en heis, du sier ingenting her i Norge. I (...) du sier hei, du spør god morgen, eller.. men, jeg synes det er ikke så annerledes når du møter nordmann, fordi han er eller hun er foreldre til andre barn og sånn. Det synes jeg ikke er så annerledes enn andre steder.»

Informant 7 forklarer sin opplevelse av etniske nordmenn på bussen og trekker linjer til manglende åpenhet. Han sier at når du setter deg ved siden av en norskfødt på bussen, så vil han/hun flytte seg litt til side. Han var overrasket da jeg sa at dette er et tegn på høflighet, at du skal gi plass til den som setter seg. Videre sammenligner han kontakten med norskfødte i idrettslaget og norskfødte fra tidligere jobber. Han forteller at når han traff folk fra jobb i Sandnes sentrum, sa de kanskje hei og gikk forbi, mens på jobb snakket de masse og hadde god kontakt. De han kjenner gjennom idrettslaget og nabolaget er annerledes og informantene refererer ved flere anledninger til nærmiljøet som familie: «Men de som er her på (navn på sted), jeg treffer de her, i sentrum... og de er sånn «hei, (navn på informant)», som familie. Jeg liker de som er her».

5.0 Analyse

I analysedelen av oppgaven vil jeg forsøke å besvare problemstillingen *Hvordan oppleves idrettslag i praksis som en integrerende arena for deltakende og frivillige innvandrereforeldre?* For å gjøre dette tar jeg utgangspunkt i fire analysekategorier hvor jeg vil koble forskningsspørsmål og funn opp mot teori og tidligere forskning.

Den første analysekategorien vil fokusere på kulturens betydning for integrasjon i idretten. Ettersom alle informantene har en annen kulturell bakgrunn enn majoriteten, vil det være naturlig å undersøke hvorvidt kultur er en faktor som påvirker integrasjonsprosessen og i så fall på hvilken måte.

Integrering handler om en toveis påvirkning mellom majoritet og minoritet, og på den måten kan man si at integrering forutsetter kommunikasjon. Den andre kategorien vil derfor undersøke kommunikasjonens betydning for integrasjon i idretten. Derfra kan man også si at integrasjon forutsetter deltakelse i idrettslaget ettersom det er her man kommuniserer, og derfor vil analysekategori tre fokusere på hva som kan være hemmende og fremmende faktorer for deltakelse. Her vil jeg i hovedsak fokusere på faktorer på individnivå med utgangspunkt i intervjuene og observasjon, men også kommentere faktorer på organisasjons- og systemnivå.

En integreringsarena er et sted hvor majoritet og minoritet møtes og hvor en gjensidig påvirkningsprosess finner sted. I den siste analysekategorien vil jeg derfor fokusere på hvilke faktorer som spiller inn og gjør idrettslag til en egnet arena for integrasjon i praksis.

Til slutt vil jeg kort oppsummere analysen og systematisere hovedfunnene i oppgaven. Deretter vil jeg konkludere i forhold til problemstillingen og de underordnede forskningsspørsmålene.

5.1 Kulturens betydning for integrasjon i idretten

Kultur og integrasjon er to begreper som henger nært sammen. Akkulturasjonsprosessen handler om hvordan mennesker fra en kultur håndterer og tilpasser seg i møtet med en annen kultur. Integrasjon er en av fire potensielle strategier, hvor man tar til seg elementer fra den nye kulturen samtidig som man beholder noe fra den gamle. Disse elementene kan for eksempel være språk, verdier, kunnskap og ferdigheter, og en person som beskrives som godt

integrert vil ofte være en som har fått jobb og betaler skatt, som deltar i sivilsamfunnet, som snakker og gjør seg forstått på norsk og som har kjennskap til hvordan og hvorfor ting fungerer som de gjør i samfunnet. For en innvandrer er den nye kulturen majoritetskulturen. For å kunne ta til seg elementer fra denne, forutsettes deltakelse i majoritetssamfunnet som muliggjør forhandlinger om mening. Der majoritet og minoritet møtes og forhandler om mening vil heretter bli referert til som kulturmøter.

Majoritetssamfunnet i Norge er et flerkulturelt samfunn hvor det finnes ulike sosiale fellesskap. Mennesker oppdager kulturforskjeller når de møtes ansikt til ansikt i disse sosiale fellesskapene, og dermed starter en prosess hvor kultur forhandles om og utvikles. Idrettslag i seg selv representerer et sosialt fellesskap, men er også en produsent av sosiale fellesskap innad i organisasjonen i det man tilhører ulike lag eller grupper. I idrettslagene er alle velkommen og idrettslag blir dermed en arena hvor minoritet og majoritet møtes og hvor brobyggende sosial kapital kan skapes. Man kan derfor si at idrettslag er en potensiell integrasjonsarena.

I kulturmøtene som finner sted i idrettslaget ser og opplever informantene kulturforskjellene i hvordan man organiserer barn sin fritid i Norge og der de selv er vokst opp: Informant 4, 5 og 7 sine fortellinger fra egen fritid i barndommen skiller seg veldig ut fra dagens norske fritidsliv hvor barn og unges fritid i stor grad er i organiserte aktiviteter. Det informantene opplevde i sin barndom var en mye mindre forelderstyrt og mer spontan fritid. Rammene rundt, som at foreldrene hadde lengre arbeidsdager eller at det ikke fantes idrettsanlegg, gir denne type organisering av fritidsaktiviteter mening. Samtidig gir det mening i Norge at foreldre kan delta fordi de har kortere arbeidsdager og må delta for at det i det hele tatt skal være et idrettstilbud, samt holde kostnadene nede slik at alle kan delta. På grunnlag av kulturmøtene i idrettslaget og forhandlingen om mening som skjer her, kan man si at informantene resosialiseres og får ny innsikt. På denne måten kan en si at kunnskap er kulturelt betinget.

Både rapporten fra Hagelund og Loga (2009) og undersøkelsen gjort av Carlsson og Haaland (2006) påpeker at den kulturelt betingede kunnskapen, eller eventuelt mangel på kunnskap om hvordan idrettslag organiseres i Norge er noe som kan føre til at innvandrerforeldre velger å prioritere eller ikke prioritere deltakelse i idretten. Idretten er bygget opp på foreldredeltakelse og som tidligere nevnt tilrettelegger idretten for at foreldre kan drifte aktiviteter. Fortellingene fra noen av informantene som handler om (fraværet av) foreldredeltakelse i fritidsaktiviteter i fødelandet viser at organiseringen av idretten i Norge ikke er noe som man må ta for gitt at innvandrerforeldre har kjennskap til når de kommer som

ny til Norge. Dersom ingen har fortalt og forklart deg hva som er forventet, kan du ikke vite det. Man kan selvfølgelig spør, men som informant 4 påpeker i forbindelse med sin rolle som lagleder vet man ikke alltid hvilke spørsmål man skal stille i begynnelsen. Både informant 2 og 4 uttrykker at de hadde forventet mer hjelp fra idrettslaget nå de var nye i sine frivillige verv.

Innvandrerforeldres kulturelle koder kan også være en årsak til at man ikke tenker at man skal spør: Man vet jo hvordan deltakelse i idrettslag fungerer. Informant 1, 2 og 3 sine fortellinger sier noe om de kulturelle kodene man kan ha med når man flytter til en ny kultur: Med mindre man er «en av de beste» eller har penger til å betale så kan man ikke være med, et inntrykk som ikke stemmer overens med det norske bildet hvor det finnes støtteordninger for familier med lav inntekt og «alle skal med» (Kulturdepartementet, 2007; Norges idrettsforbund, 2018). «Tanken er i hovedsak at så lenge man går bredt ut og ønsker alle velkommen så *er* alle velkomne» (Hagelund & Loga, 2009, s. 57). Denne tanken opplever jeg at flere idrettslag opererer med, et såkalt doxa. Tanken tas for gitt, ansees som et felleseie og er så selvsinnlysende at man ikke lenger stiller spørsmål ved den (Dahl, 2013, s. 122). Når de kulturelle kodene er som beskrevet ovenfor, vil det da være naturlig som ny tilflytter til Norge å tenke at idretten er åpen for alle?

Det er ikke gitt at man ønsker å prioritere deltakelse som forelder selv om man har kunnskap om organisering av idretten og hvorfor deltakelse i idrettslag oppleves som viktig og betydningsfullt i Norge. Det er heller ikke gitt at mangel på kunnskapen gjør at man ikke deltar. Informant 7 viser dette tydelig i sin fortelling (s.43) om hvordan han ble med i idrettslaget. Samtidig viser fortellingen at man allikevel må ha en annen form for motivasjon, og dersom idretten ikke er av særlig betydning i minoritetskulturen kan kunnskap om hvordan idretten organiseres, samt nytte- og egenverdien av deltakelse være av betydning for valg om deltakelse. Informant 3 uttrykker i en av beretningene sine viktigheten av å vite hvorfor, og sier at det er mange innvandrere som ikke vet. Min erfaring gjennom jobben tilsier også at flere foreldre deltar når de vet hvordan og hvorfor ting fungerer som de gjør og hva som er forventet, som moren som tok med mat i stedet for kaffe til idrettsarrangementet. Foreldre har altså et valg om å være deltakende eller ikke og valget vil være påvirket av den kulturelt betingede kunnskapen man har. Dette viser at det er individers valg som er viktig og ikke hvilken kulturell bakgrunn man har, men påpeker samtidig viktigheten av kunnskap om hvorfor barns fritid og idretten organiseres som det gjør i Norge. På denne måten vil et valg om å være deltakende i idretten basert på tilegnet kulturelt betinget kunnskap også være et valg om å integrere seg i sivilsamfunnet.

Dersom du flytter til Norge når barna er i tenårene og de skal starte i et idrettslag, vil du ikke få den samme informasjonen om hvordan idretten er organisert som hvis barna hadde vært med fra begynnelsen av (jf. 4.3.1 rekruttering). Veldig mange barn og unge i Norge deltar i idrettslag allerede fra 1.klasse. Det er dermed en del ting som etter hvert blir tatt for gitt av både foreldre og ungdom, og måten idretten organiseres på i sin helhet er blitt et doxa for mange. Mange majoritetsforeldre har også personlig erfaring fra idretten. I en studie gjort av Åse Strandbu i 2002 fortalte idrettsledere at innvandrerforeldre hadde svart «vi har betalt» når de ble bedt om å stille til frivillig arbeid. Når de fikk forklart hvordan idretten var bygget opp fikk de større forståelse for at idrettslaget trengte at de bidro. Organiseringen var altså ikke et doxa for innvandrerforeldrene. Videre fortelles det at en informant fra Tyrkia fortalte at forespørsel om dugnad fra noen en ikke kjenner er uvanlig, og at dugnadsarbeid først og fremst var sammen med venner og familie (Hagelund & Loga, 2009). Dette inntrykket stiller flere av informantene i denne undersøkelsen seg bak. Dette er et godt eksempel på hvordan de kulturelle kodene igjen blir brukt som grunnlag for tolkning i ulike situasjoner og hvordan manglende formidling av informasjon kan bidra til at foreldre ikke deltar.

5.2 Kommunikasjonens betydning for integrasjon

Vi kommuniserer hver gang vi møter andre mennesker. Vi kan snakke sammen, vinke, gi et surt eller flørtende blick til noen eller kommunisere indirekte ved at vi tolker et bilde noen har malt og gir det mening. Når mennesker med ulik kulturell bakgrunn forhandler om mening kaller vi det interkulturell kommunikasjon, som skiller seg fra kommunikasjon mellom mennesker fra samme kultur på grunn av de ulike kulturfiltrene som vi tolker gjennom, som igjen skaper mening.

Selv om man kan kommunisere mye med kroppsspråk, symboler og tegn, er det verbalet språket viktigst for forståelse for folk flest. Ordene som utgjør språket kan bety ulike ting i ulike kulturer, som for eksempel ordet dugnad som ikke finnes i flere språk eller ordet politi, som i Norge refererer til en som passer på deg, men som i andre land kan være en korrumpert og farlig person man skal holde seg unna. Når vi snakker samme språk kan vi lettere forhandle om disse ulike betydningene enn om man bruker de andre kommunikasjonsformene. Et felles verbalt språk kan på denne måten ses på som en nødvendighet for å kunne tilegne seg riktig kunnskap både for majoritet og minoritet, i idretten så vel som de øvrige samfunnsarenaene, nettopp fordi man da kan forhandle om

meningen og innholdet i begrepet dugnad. Eksempelet til Strandbu i punkt 5.1 viser dette i praksis. Når far kan formidle at han ikke stiller på dugnad fordi han har betalt, kan idrettsleder forklare hvorfor foreldre må delta.

Informant 1, 2 og 4 påpeker at det handler om å bli oppfattet på riktig måte når de skal sende ut skriftlig informasjon til andre foreldre og for informant 3 sin del å motta informasjon som hun kan forstå. Dette er utfordrende spesielt når du er ny i landet: Det skriftlige, men muntlige språket som ofte brukes i e-poster samsvarer ikke med det du lærer på voksenopplæringen eller andre språkkurs. Fremhevingen av SPOND som et bedre alternativ for kommunikasjon og kommentaren om at det kommer mye e-poster ikke bare fra idrettslaget, men fra alle kanter, viser at det også handler om mengden informasjon som blir gitt. I tillegg er terminologien som tilhører idretten noe man ikke bruker ellers i dagligtalen. Informant 3 viser viktigheten av muntlig verbal kommunikasjon i kontakt med idrettslaget, både i fortellingen om hun fra jobb som hjalp henne, samt laglederen som var god til å ta kontakt og spør. Dette støtter også Dahl (2013) da han poengterer at et muntlig språk fokuserer på kommunikasjon ansikt til ansikt og at dette gir rom for «å justere sendingen underveis slik at meningen lettere oppfattes» (Dahl, 2013, s. 61). Når man fremdeles lærer norsk språk, vil det altså være lettere å kommunisere ansikt til ansikt siden man da kan benytte seg av flere kommunikasjonsformer for å forstå.

Makt er et aspekt av den interkulturelle kommunikasjonen. Det eksisterer et forhold mellom majoritet og minoritet hvor minoriteten har mindre makt og hvor språket blir en faktor som spiller inn på dette. Man kan se dette i valg av kommunikasjonsform som idrettslaget velger. Den skriftlige, digitale kommunikasjonen passer alle som kan norsk, men er vanskelig for alle som ikke kan. Når man ikke har språk vil det være vanskelig og krevende å møte opp på et foreldremøte for å si at du ikke forstår eller får med deg det som skjer.

Riktig forståelse og muligheten til å kommunisere muntlig er ikke alltid et mål eller en nødvendighet for deltakelse. Dette blir synliggjort gjennom informant 5 og 7 sin positive opplevelse av de andre foreldrenes felles engasjement i det de roper og heier på deres barn, så vel som sine egne. Foreldrenes entusiasme oppfattes av informantene, til tross for at det er lite muntlig verbal kommunikasjon, og det skaper en opplevelse av fellesskap og trivsel hos informantene. Dette er en måte hvor alle foreldre kan være med å bidra til inkludering i idrettslaget, og hvor det er lett for majoriteten å ta ansvar for å inkludere minoriteten. Når flere foreldre bidrar i lag som disse, hvor man har en god stemning og inkluderende holdning, slipper frivillige trener som Annika å ha aleneansvar for å være inkluderende. Det er altså mulig å være inkluderende uten å kunne samme språk.

Dugnadsfortellingen til informant 5 viser hvordan innvanderforeldre kan lære om det norske sivilsamfunnet gjennom deltakelse på dugnad. Ved bruk av prosessanalyse og hermeneutisk analyse skal vi ta en titt på denne fortellingen. En kan si at informanten har tolket situasjonen med utgangspunkt i sin kulturelle referanseramme, da han uttrykker at kombinasjonen med høy status på jobb og god inntekt gjør at å vaske gulv og arbeide for barna på dugnad ikke er vanlig i kulturen han er vokst opp i. Videre sier han at nordmenn ikke tenker slik og hans kommentar om at ingen er høyere eller lavere referer til det doxa som er tanken om likestilling, som man finner i det norske samfunnet generelt og i demokratisk oppbygde idrettslag. Deltakelsen hans på dugnad har gjort at hans forståelseshorisont har kommet i møte med majoritetens forståelseshorisont. Det at informanten har valgt å være åpen og prøve å forstå, har bidratt til en horisontsammensmelting som gjør at informanten har en felles forståelse med majoriteten i idrettslaget og samfunnet for øvrig. På denne måten formidler dugnaden verdier som de integreringspolitiske dokumentene anser som vesentlige for et velfungerende samfunn som skal bære kulturelle ulikheter.

Manglende interkulturell kommunikasjon eller lukket kommunikasjon (Dahl, 2013, s. 121) i ulike situasjoner i idrettslaget og samfunnet generelt vil medføre uønskede konsekvenser i form av fremmedgjøring og en oppfattelse av majoritet eller minoritet som «de andre». Ifølge Gullestad (2002) har innvandringsdebatten i flere år handlet om «oss» og «de», noe som gjør det naturlig å tenke at representanter fra majoritetssamfunnet kan være i besittelse av disse holdningene, samtidig som man vet at stereotypiske forestillinger om majoriteten eksisterer, noe som kommer frem gjennom fortellingen til informant 7 om «den generelle nordmann». Gjennom interkulturell kommunikasjon og horisontsammensmelting utfordrer og kanskje også avskriver man potensielle stereotyper som kan finnes hos både majoritet og minoritet.

5.3 Hemmende og fremmede faktorer for deltakelse

Tidligere har kulturens rolle for integrasjon i idretten vært diskutert. Det som tydelig kommer frem er at kultur i seg selv ikke er hemmende for deltakelse, men at mangel på kulturelt betinget kunnskap og «gamle» kulturelle koder kan påvirke valg om å være deltakende eller ikke. Ettersom kommunikasjon mellom majoritet og minoritet må til for at denne kunnskapen skal utvikle seg og kulturfilteret utvides, kan kommunikasjon være fremmede for deltakelse, samt hemmende dersom kommunikasjon mangler. Innsyn i og forståelse for

majoritetskulturen og måten lag og organisasjoner er organisert på kan bidra til å fremme deltakelse, men også ha motsatt effekt. Det koker ned til menneskers valg om å være aktive eller ikke ut ifra den forståelsen man har og meningen forståelsen gir, samt som oftest et valg og ønske om å leve integrert, assimilert, segregert eller marginalisert i ny kultur. Jeg sier som oftest, for man kan oppleve å bli ekskludert fra samfunnet, blant annet på grunn av rasistiske og diskriminerende holdninger, eller fordi man ikke knekker de kulturelle kodene for samhandling. Alle informantene i denne studien føler seg akseptert og respektert, noe som tyder på et fravær av diskriminering og rasisme i de representative lagene de tilhører.

Økonomi kan være en hemmende faktor for deltakelse i idrettslag, men har ikke blitt nevnt av noen av informantene. Av erfaring er det en hemmende faktor spesielt for nyankomne flyktningfamilier som har reist fra alt de eier og alle de kjenner, og familier hvor foreldre ikke har arbeid. Dette er ikke tilfellet for informantene i undersøkelsen. En del innvandrere havner i lavtlønnede jobber, blir diskriminert på arbeidsmarkedet (Integrerings- og mangfoldsdirektoratet, 2008) og stiller langt bak på søkerlisten. Barnefattigdom i Norge handler ikke som i andre land om å mangle mat, husly eller lignende, men for eksempel at man faller utenfor det organiserte fritidslivet på grunn av manglende betalingsevne. Det at man faller utenfor her, kan føre til at man opplever å være sosialt ekskludert. De kommunale eller nasjonale tilskuddsordningene som gir støtte i form av medlemskontingent og utstyr til disse familiene anser jeg som nødvendige for deltakelsen til nyankomne flyktningfamilier og familier hvor foreldre ikke har arbeid. Særlig hvis man skal forholde seg til målene i de to NOU-ene hvor det fokuseres på «like muligheter» og «like resultater» (NOU 2011:14, 2011; NOU 2017:2, 2017). Man kan stille spørsmålet om det er nødvendig at alle skal være med på alt, men der må man se på hva det sammenlignes med. I kommuner hvor den generelle innbygger har god levestandard, blir man fort veldig synlig dersom man ikke har råd til å være med på det som andre barn kan, og man går glipp av de sosiale fellesskapene som oppleves på for eksempel turer og turneringer.

Med den økonomiske oppgangen i Norge på 80-tallet har også materialistisk fritid blitt av stadig større betydning (Säfvenbom, 2005, s. 28) og det koster mer å være deltakende i idretten enn tidligere. Pris på medlemskontingenter varierer mellom idrettslag og noen ganger kan det være snakk om over 1000kr i årlig differanse innenfor samme type idrett. Samtidig skal folk ha mer og bedre utstyr enn hva man tidligere anså som nødvendig og idrettsdeltakelse blir ofte kombinert med dyre utenlandsturer når barn blir ungdom. Er utenlandstur nødvendig for at ungdom skal ha det gøy? Er det mindre kjekt å dra på fotballcup til nabokommunen fremfor Danmark? Eller hva med treningsleir på turistforeningshytte

fremfor Spania? Utenlandsreiser blir arrangert i ferier, skolesammenheng og med idrettslag, men som Eriksen (2008b) påpeker i sin bok Storeulvsyndromet er det ikke dette, men relasjoner som gjør mennesker lykkelige. Barn og unge har det kjekt så lenge de får være på tur sammen, og ved å gjøre turer billigere vil det være større sjanse for at også foreldre blir med. Når man har 7 barn og grunnleggende ting som mat, bolig og strøm, samt investeringer som førerkort eller arbeidsgivende kurs, er det kanskje ikke så rart at fritidsaktivitetene kommer langt nede på prioriteringslisten.

Det å for eksempel legge ut for toalettpapir for så å selge med fortjeneste igjen er av erfaring problematisk for disse familiene, mens det nærmest ses som en tatt-for-gitt-het at du har penger til dette og stiller på dugnad i Norge, eller kjøper deg ut av den. Dugnadens egenart kan med andre ord være en faktor som hemmer for deltakelse i noen tilfeller, avhengig av hvordan den er organisert. Det er også flere som velger å kjøpe seg ut av dugnad nå enn tidligere, blant familiene som har stabil inntekt. Det kan være vanskelig å forstå hvorfor man (av alle ting) skal selge toalettpapir for idrettslaget når man ikke kjenner til begrepet dugnad eller innholdet og forventningene som er knyttet til det. I noen deler av verden vasker man seg etter toalettbesøket, så hva skal man med toalettpapir? Hvorfor skal man stille på dugnad når man har betalt? Hvem skal man selge papiret til når man ikke har nettverk? På denne måten kan dugnaden i seg selv eller i kombinasjon med økonomi være en faktor som ikke fremmer deltakelse og som i stedet virker ekskluderende.

Alle informantene stiller på dugnad, enten gjennom vervet de har som frivillige eller på andre typer dugnad som kiosksalg, rydding og diverse arrangementer. Her opplever de å komme i kontakt med andre foreldre, selv om det ofte er de samme som går igjen. Som informant 5 påpeker kan dugnaden i seg selv være motiverende for deltakelse ettersom man selv får gjøre noe nyttig for sine barn, og samtlige informanter opplever det sosiale ved å treffe andre foreldre gjennom dugnadsarbeid som motiverende for deltakelsen. Andre fremmede faktorer vi har sett er personlige egenskaper som ansvarsfølelse og interesse. Alle informantene oppga de er deltakende for at barna skal ha et tilbud. Informant 1 oppgir at han følte det var hans tur, men dersom han ikke hadde hatt nok norskspråklig kunnskap til å forstå innholdet i e-posten om at de trengte foreldre til å stille, ville det vært vanskelig å si ja. Så kan man jo stille seg spørsmålet om det er nødvendig at en person som ikke kan tilstrekkelig norsk skal være lagleder eller trener? Det vil være vanskelig å gjennomføre oppgaven sin på en god måte med manglende norskkunnskaper, men for at idrettslaget skal klare å skape engasjement og få med seg flest mulig innvandrerforeldre, må det gjerne se på hvordan de kan tilpasse seg disse foreldrene. Hvilke oppgaver finnes det som kan tilpasses? Det finnes idrettslag som har

arbeidet med å bryte ned dugnad i så små konkrete oppgaver slik at det virker overkommelig for de fleste og dermed vanskelig å si nei. En konkret og direkte forespørsel vil også være til hjelp, noe som man ser igjen i informantenes fortellinger.

Relasjonen, altså forholdet foreldre i idrettslaget har til andre må ses i sammenheng med rekrutteringsprosessen. Både informant 2, 4 og 6 ble spurt av noen de kjente fra før om de kunne være med å hjelpe i laget, som gjorde det lettere for de å si ja. Slik bekreftet også de som spurte at det var noe de tenkte at informanten fikk til. Relasjon virker altså som en fremmede faktor for de som har relasjoner til andre. Samtidig kan relasjon som hovedmåte å rekruttere på i informantenes idrettslag (at du spør de du kjenner), sannsynligvis bidra til å reproducere likhet, ettersom vi ofte kjenner de som er lik oss selv og leter etter like egenskaper til å ha ansvar for et frivillig verv. Dette kan være noe som fører til at minoritetsforeldre sjeldnere blir spurt enn majoritetsforeldre, noe som Senter for forskning på sivilsamfunn og frivillig sektor (2016) presenterer som en årsak til manglende deltakelse.

Informantenes personlige egenskaper og åpenhet har etter min mening mye å si for integrasjonsprosessen i idrettslaget. Når samtlige av informantene er utadvendte og åpne personer og som ikke er redd for å snakke med nye mennesker er det lettere å komme i kontakt med andre enn om du er sjenert og lukket. Fordommer kan også være en barriere ettersom man med et slikt utgangspunkt gjerne motsetter seg endringer, men jeg opplever ikke at noen av informantene er i besittelse av dette. Videre skal man ha en viss selvtillit for å tørre å ta på seg et frivillig verv. Når du opplever språk som en utfordring og noe du ikke er helt trygg på, skal du ha ganske god selvtillit for å ta på deg en oppgave som innebærer å være leder og snakke norsk foran andre eller å skrive informasjon til andre på norsk. Kan man gjøre deltakelse lettere for de som er sjenert eller mer reservert? Eller kanskje man skal si seg fornøyd med at ikke alle må være med på alt? Hvor like må resultatene være (NOU 2011:14, 2011) før man er fornøyd?

I fortellingen om moren som begynte å le da datteren sa hun ville begynne med idrett, var forforståelsen til mor var at jenter ikke kan drive med idrett. Min egen var at jenter kan. Gjennom samtalen fikk både jeg og mor en ny forståelse av hvordan idrett organiseres i ulike kulturer og vi fikk en felles forståelse. Mor følte seg senere komfortabel med å la jenta hennes begynne i idretten og har selv vært aktiv på dugnad i ettertid. Det at man er kvinne er en faktor som kan være hemmende for deltakelse, noe som flere tidligere forskningsarbeid har vist (jf. 1.5 tidligere forskning). Begge perspektivene som er presentert i funn viser til dette, men samtidig viser de også at selv om det kan være vanlig i kulturer at kvinner ikke skal delta

i idrett gjør mennesker individuelle valg, fremfor å være slaver av sin kultur. Mor tilpasser seg det nye samfunnet, noe som viser til en potensiell integrerings eller assimileringssprosess.

5.4 Idrettslag som integreringsarena

«Samtidens globalisering kjennetegnes av en rekke strømmer av mennesker» (Eriksen, 2008a, s. 118). Mennesker flytter seg over landegrenser i større grad enn tidligere og det er blitt lettere, raskere og mer effektivt å reise over lengre avstander på grunn av den teknologiske utviklingen. På grunn av dette har også det norske samfunnet blitt mer etnisk, religiøst og kulturelt sammensatt de siste årene. Framveksten av for eksempel frivillighetspolitikken og mangfoldspolitikken er eksempler på dette ettersom de omtaler hvordan vi skal leve sammen i dagens flerkulturelle Norge.

Denne statlige politikken gir føringer for sivilsamfunnets rammer og betingelser. Prinsippet om at «alle skal med» i idretten og andre lag og organisasjoner er en verdi i det norske samfunnet som skaper tillit, både mellom stat og borgere, men også borgere seg i mellom. Det fjerner maktaspektet som man finner mellom for eksempel fattig og rik, majoritet og minoritet, og muliggjør dermed dannelsen av brobyggende sosial kapital i idrettslag. Dette fordi staten bidrar slik at barnefattige familier kan delta i fritidsaktiviteter og ikke diskriminerer borgere i landet. Alle skal med! Slik kan man se at lenkende sosial kapital kan være nødvendig for å skape brobyggende sosial kapital.

Brobyggende sosial kapital handler om integrering i praksis ettersom det fokuserer på dannelsen av tillitsbyggende nettverk, noe som da forutsetter relasjon og kontakt mellom majoritet og minoritet. Alle informantene har god kontakt med andre i idrettslaget. I informant 2, 3 og 4 sine beretninger om hvordan de tok kontakt med andre i idrettslaget når de hadde spørsmål om hva som skulle skje eller sitt frivillige verv, vises det hvordan de i praksis nyttiggjør seg av de tillitsbyggende nettverkene til å få informasjon om hvordan ting fungerer. Informant 7 forteller også at han ble kjent med 90% av nettverket hans etter at han startet i idrettslaget, og i kombinasjon med de han kjenner i nabolaget gjør dette at han beskriver mennesker i nærmiljøet nesten som familie. Dette er en tillitserklæring, og det at han opplever nærmiljøet som trygt på grunn av disse nettverkene viser til den samfunnsmessige gevinsten av brobyggende sosial kapital. Det er også opplevelsen av økt trivsel og tilhørighet til lokalsamfunnet som alle informantene opplevde etter de startet i idrettslaget. Dette kan allikevel ikke knyttes til idrettslaget alene. Informantene oppgir også at de har grei eller god

kontakt med naboer, og flere fremhever at det er helheten med barnas deltakelse på skole, fritid og i nabolaget generelt som øker trivselen og tilhørigheten til lokalsamfunnet. Idrettslaget i sin kraft av sin rolle som møteplass hvor brobyggende sosial kapital kan skapes gjør det til en integrasjonsarena i praksis. Idrettslaget er en av flere sfærer i samfunnet hvor integrering kan finne sted.

Med unntak av de økonomiske og holdningsmessige rammene, bidrar staten i liten grad til idrettslaget som integrasjonsarena. Etersom deltakelse i idretten handler om hva du velger å gjøre på fritiden din, er det forståelig. Samtidig gjør dette at staten heller ikke kan kreve at idrettslag tar på seg en ekstra oppgave som integrering kan være. Annika som opplever en travel hverdag ser dette som enda en ting hun må gjøre, og det er kanskje kravstort å forvente at idrettslag skal drive med et aktivt integreringsarbeid uten videre støtte? Nå finnes det som tidligere nevnt støtteordninger, men utfordringer er at de ikke er permanente og man sliter med å holde på kompetanse. Kanskje staten eller kommunene generelt burde bidratt med en mer stabil kompetanse i forhold til integrering i lag og organisasjoner (Ødegård et al., 2014) og sivilsamfunnet for øvrig? Samtidig handler integrering om noe som er medmenneskelig, som i utgangspunktet ikke forutsetter annet enn at man er åpen, tålmodig, engasjert og nysgjerrig. Gjør vi integrering til noe større enn det egentlig er og burde være? Hvorfor er det slik at vi forventer at staten eller kommunen skal ordne en slik medmenneskelig oppgave som egentlig burde være alle samfunnsborgere sitt ansvar? Det handler tross alt om å bidra til å skape det samfunnet man ønsker å leve i. Når man har kjennskap til de negative konsekvensene av få tillitsbyggende nettverk burde dette være et enkelt valg, men det er ikke det ettersom hverdagene er så travle og begge foreldre stort sett arbeider. Folk må prioritere og for foreldre betyr det ofte at det blir mindre tid til å være sosial, og har mindre tid til å være frivillig. Det er kanskje dette som også er grunnen til at de informant 7 jobbet med ikke tok seg tid til å være sammen med han på fritiden?

Egenarten til idrettslag kan både hemme og fremme integrasjon. Dugnaden i seg selv er ikke integrerende, men om man deltar kan det være det, forutsatt at dugnaden skjer i sosiale fellesskap. Tradisjonelt sett var noe mennesker kom sammen om hvor de møttes og hadde fest etterpå. Når mennesker kommer sammen om en felles oppgave er det lettere å komme i snakk fordi man automatisk har noe til felles, og dersom man ikke har språk kan man allikevel kommunisere. Dette kan man også se gjennom beretningen til informant 4 om den «generelle nordmann». Den generelle nordmann sier hun, tar ikke den første kontakten. Dette med mindre barn er involvert. Da syns hun ikke den generelle nordmann skiller seg ut lenger.

Når dugnad er salg av toalettpapir er det veldig usosialt i forhold, og dermed blir dugnadens egenart noe som ikke bidrar til tillitsdannende nettverk. Dersom idrettslag ikke ønsker å tilpasse seg minoriteten på dette området, kan man si at idrettslaget krever assimilering fremfor integrering.

Integrering som en strategi i akkulturasjonsprosessen vektlegger en både og posisjon, hvor målet slik jeg ser det blir å oppnå en enighet med deg selv om hva du ønsker å ta med deg fra ny og gammel kultur. Man kan velge ut det beste fra to verdener. Integrering i de integrasjonspolitiske dokumentene representerer et normativt mål. Her er det tydelig at dersom du skal være integrert, skal du ta til deg et sett norske verdier. Dersom informant 5 i sin dugnadsfortelling hadde valgt å være uenig med den norske tanken om likestilling og tenkt at vasking av gulv ikke var riktig for han på grunn av sin høye status på jobb, ville han i følge de integreringspolitiske dokumentene ikke vært integrert. Informant 6 opplevde også at han måtte høyt opp i «idrettshierarkiet» før han kunne ha mulighet til å påvirke hvordan idretten er organisert. Kan man derfor si at idrettslagets egenart egentlig krever assimilering?

Det er stor forskjell mellom de forskjellige idrettslagene, alt i fra hvor mye fokus de har på integrering og hvilken kunnskap som er. Man tenker ikke nødvendigvis over de doxa som finnes og man fortsetter å gjøre ting «slik som det alltid er gjort», noe som da betyr at idrettslag ikke nødvendigvis blir påvirket av minoritetens deltakelse. Et av områdene hvor dette skjer i informantenes idrettslag er opplæringen i forhold til rollen som lagleder eller trener, som to av informantene sa var fraværende. Opplæring i vervene har «alltid» vært foreldrene i lagene sitt ansvar, en «learning by doing» prosess. Dette krever en del av de som tar på seg vervene, spesielt om man ikke har erfaring fra organisert idrett i Norge samt manglende norskkunnskaper.

Som majoritet har man makt over minoriteten. Dette fordi man har mer kunnskap om hvordan samfunnet fungerer og kjenner kulturelle koder, samt språkkunnskaper som gjør det mulig å uttrykke sin mening. I tillegg har man definisjonsmakt i kraft av at majoriteten utgjør flertallet, da med tanke på normer, regler, hva, hvordan, hvorfor og på hvilken måte. Ved fokus på integrering i idrettslaget vil majoriteten ha mulighet for å utøve sin makt som majoritet på en inkluderende måte ovenfor minoriteten. Da kan idrettslag bli en sann integreringsarena.

6.0 Konklusjon

Det er flere faktorer som kan virke både hemmende og fremmende for deltakelse i idrettslag, og de hemmende faktorene som er funnet i denne undersøkelsen stemmer overens med hovedfunnene hos Senter for forskning på sivilsamfunn og frivillig sektor (2016).

På individnivå ser man at kulturelt betinget kunnskap kan være av betydning for valget man tar om å være deltakende eller ikke. Dette fordi mennesker sine kulturfiltre er av betydning for hvordan man tolker i ulike kommunikasjonssituasjoner, en tolkning som igjen er avgjørende for meningene vi danner oss. Ved kunnskap om hvordan og hvorfor idrettslaget opererer som det gjør, vil det være lettere for folk å ta valg basert på kunnskap fremfor stereotyper og kulturelle koder. Det vil også være lettere å delta ettersom man da vet hvorfor man for eksempel stiller på dugnad, eventuelt hvorfor man skal være deltakende i idrettslaget i det hele tatt. Denne kunnskapen vil med andre ord være fremmende for deltakelse. Man trenger allikevel ikke å ha all informasjon før man foretar et valg, men dersom det er noen foreldre man aldri ser kan kunnskapen hjelpe til å få de deltakende. Jenter eller kvinner kan oppleve ekstra barrierer i kraft av sitt kjønn og på grunn av holdninger i kulturen, men til syvende og sist vil det være individer sine valg som betyr noe for deltakelsen.

Interkulturell kommunikasjon vil forekomme i alle kulturmøtene som skjer i idrettslaget. Denne kommunikasjonen er av stor betydning for deltakelsen, ettersom manglende eller lukket kommunikasjon kan føre til fordommer og forestillinger av både majoritet og minoritet som «den andre». Når majoritet og minoritet møtes i idrettslaget kan de forhandle om mening som fører til innsikt i den kulturelt betingede kunnskapen. Til slutt kan man kanskje oppnå horisontsammensmelting, men her vil nok botid og språkkunnskaper spille en rolle for hvor raskt dette skjer. Når man oppnår dette vil man forstå hverandre og man kan ta valg basert på riktig kunnskap, men man må være obs på maktaspektet som kan påvirke kommunikasjonen.

Språkkunnskaper er noe som hemmer deltakelse på individnivå med tanke på å påta seg et verv i idrettslaget. Man skal være på et høyt språklig nivå. Man må kunne terminologien til idrettslaget og være trygg på seg selv. I trenerrollen handler dette først og fremst om et muntlig språk med tanke på at man skal stå i situasjoner og snakke høyt foran andre. I rollen som lagleder handler det om et høyt skriftlig språk ettersom kommunikasjonen stort sett foregår på e-post eller andre digitale medier. Allikevel vil det være mulig å være deltakende og aktiv forelder uten språk, ettersom engasjement, glede og inkludering kan kommuniseres på andre måter.

Økonomi kan være en hemmende faktor av stor betydning for individers deltakelse. Dersom man ikke kan betale medlemskontingent, utstyr, turneringer og cuper, vil man mest sannsynlig holde seg borte. Statlige og kommunale støtteordninger spiller en stor rolle her for å forhindre at dette blir en hemmende faktor for deltakelse.

Dugnad kan være både hemmende og fremmende. Hemmende dersom den krever at man skal legge ut for noe som man ikke klarer å kjøpe seg ut av, fremmende dersom det er gratis å være med, sosialt og bidrar til brobyggende sosial kapital. Samtidig kan det være motiverende fordi man får gjøre noe for sine barn, følge med dem og være en del av livet deres på fritiden. Dersom man gir konkrete og avgrensede oppgaver på dugnad eller i idrettslaget generelt, kombinert med en personlig forespørsel, vil man mest sannsynlig øke sjansene for at foreldre bidrar til fellesskapet. Relasjonen har vist seg å være en viktig drivkraft i å få tak i frivillige og er dermed en fremmende faktor, samtidig som den hemmer ved å ekskludere de som ikke har nettverk i idrettslaget, med mindre det finnes andre rekruttere frivillige på.

På organisasjonsnivå kan man se til de doxa som finnes i idrettslaget. De representerer verdier som idrettslaget bygger sine valg på og opprettholder handlingsmønstre. Ubevisst kan de hemme for deltakelse. Det handler om å være klar over og kunne identifisere de doxa som finnes slik at man kan begynne å tenke eller gjøre ting på en annen og tilpasset måte ovenfor de som ikke deler de samme erfaringene, kunnskapene og ferdighetene som majoriteten.

Tilskuddsordningene mot barnefattigdom og integrering er en fremmende faktor for deltakelse på systemnivå. Samtidig er det problematisk at det er midlertidige midler og at integrering i idrettslag skal stå å falle på initiativet til enkeltpersoner i organisasjonene til en hver tid. Så kan man spør: Hvilke andre land i verden har støtteordninger for å integrere mennesker i sivilsamfunnet? Det er fantastisk at man har slike ordninger i Norge, men man må samtidig ta et kritisk blick på måten samfunnet er organisert på og spør oss selv om det ikke ville vært bedre om folk hadde bedre tid og dermed mer energi til å ta på seg den medmenneskelige oppgaven som integrering er. Samfunnet krever mye på mange forskjellige kanter og arenaer, noe som jeg tror forårsaker en følelse av å hele tiden «må gjøre ting», enten det er som frivillig i idrettslaget, på jobb eller skole. Jeg tror det ville vært hensiktsmessig for den frivillige deltakelsen i idrettslaget dersom man klarte å gjøre det til noe som er positivt ladet, og ikke som en plikt man må ta ansvar for slik at ikke tilbudet skal forsvinne.

Lenkende sosial kapital er nødvendig for at brobyggende sosial kapital skal kunne skapes i idrettslagene. Oppmuntring og hjelp fra statlig hold til å få alle med i idretten gjør at

folk får tillit. Brobyggende sosial kapital er det som fører til at informantene opplever trivsel i og tilhørighet til lokalsamfunnet. Idrettslaget er ikke den eneste arenaen som bidrar til dette, men er allikevel en viktig arena ved siden av nabolaget, barnehage/skole og jobb.

Idrettslag oppleves som en integrerende arena ettersom det er et sted hvor frivillige og deltakende foreldre kan møte majoritetskulturen, bygge nettverk og lære om verdier samt annen kunnskap om det norske samfunnet. Informantene er deltakende, føler tilhørighet og aksept. Egenarten til idrettslag gjør allikevel at man kan stille spørsmål om det egentlig handler om assimilering i idrettslag og integrering i lokalsamfunnet gjennom idrettslaget. Ved fokus på integrering i idrettslaget kan man endre dette til å handle om en tosidig påvirkningsprosess mellom majoritet og minoritet.

Litteraturliste

- Barne- ungdoms- og familiedirektoratet. (2015). *Barnefattigdom*. Hentet 28.04.2018 fra https://www.bufdir.no/Tilskudd/Soke_om_tilskudd/Barnefattigdom/
- Brochmann, G. (2017). Integrering. I I. Scott (Red.), *Store norske leksikon* (12 utg.). Hentet 01.04.2018 fra <https://snl.no/integrering>
- Brodd. (2013). *Idretten er fargeblind*. Hentet 13.05.2018 fra <http://www.ilbrodd.no/index.php/no/gmedia/integrering/idretten-er-fargeblind.html>
- Carlsson, Y. & Haaland, T. (2006). *Foreldredeltakelse i flerkulturelle idrettslag : en kartlegging* Vol. 2006:132. Hentet fra <http://www.hioa.no/Om-HiOA/Senter-for-velferds-og-arbeidslivsforskning/NIBR/Publikasjoner/Publikasjoner-norsk/Foreldredeltakelse-i-flerkulturelle-idrettslag>
- Dahl, Ø. (2013). *Møter mellom mennesker : innføring i interkulturell kommunikasjon* (2. utg. utg.). Oslo: Gyldendal Akademisk.
- Døving, C. A. (2009). *Integrering: teori og empiri*. Oslo: Pax forlag
- Eriksen, T. H. (2008a). *Globalisering : åtte nøkkelbegreper*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Eriksen, T. H. (2008b). *Storeulvsyndromet*. Oslo: Aschehoug.
- Eriksen, T. H. & Sajjad, T. A. (2015). *Kulturforskjeller i praksis : perspektiver på det flerkulturelle Norge*. (6. utg.). Oslo: Gyldendal Norsk Forlag AS.
- Everett, E. L. & Furuseth, I. (2012). *Masteroppgaven : hvordan begynne - og fullføre* (2. utg.). Oslo: Universitetsforlaget.
- Fandrem, H. (2011). *Mangfold og mestring i barnehage og skole: migrasjon som risikofaktor og ressurs*. Kristiansand: Høyskoleforlaget.
- Friberg, J. H. & Gautun, H. (2007). *Inkludering av etniske minoriteter i frivillige organisasjoner og fotballag for barn og ungdom i Oslo* Vol. 2007:16.
- Frivillighet Norge. (u.å.-a). *Hva er frivillighetspolitikk?* Hentet 28.04.2018 fra <http://www.frivillighetnorge.no/no/frivillighetspolitikk/>
- Frivillighet Norge. (u.å.-b). *Om Frivillighet Norges arbeid for en inkluderende frivillig sektor*. Hentet 28.04.2018 fra <http://www.frivillighetnorge.no/no/inkludering/>
- Frivillighet Norge. (u.å.-c). *Kart over frivillighetskommuner*. Hentet 11.05.2018 fra <http://www.frivillighetnorge.no/?module=Articles&action=Article.publicOpen&id=2882>
- Frivillighet Norge. (u.å.-d). *Frivillighetsmeldingen : St.meld. 39 (2006-2007) Frivillighet for alle*. Hentet 28.04.2018 fra [http://www.frivillighetnorge.no/no/om_oss/fakta_om_frivillighet/kilder_til_mer_informasjon/Frivillighetsmeldingen+-+St.meld.+39+\(2006-2007\)+Frivillighet+for+alle.b7C_wlrK2t.ips](http://www.frivillighetnorge.no/no/om_oss/fakta_om_frivillighet/kilder_til_mer_informasjon/Frivillighetsmeldingen+-+St.meld.+39+(2006-2007)+Frivillighet+for+alle.b7C_wlrK2t.ips)
- Frivillighet Norge. (u.å.-e). *Hva er en frivillig organisasjon?* Hentet 07.03.2018 fra http://www.frivillighetnorge.no/no/om_oss/fakta_om_frivillighet/grunnleggende_fakta/Hva+er+en+frivillig+organisasjon%3Fb7C_wlr11u.ips
- Frivillighet Norge. (u.å.-f). *Om Frivillighet Norge*. Hentet 28.04.2018 fra http://www.frivillighetnorge.no/no/om_oss/
- Gullestad, M. (2002). *Det norske sett med nye øyne : kritisk analyse av norsk innvandringsdebatt*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Hagelund, A. & Loga, J. M. (2009). *Frivillighet, innvandring, integrasjon : en kunnskapsoversikt* (Vol. 2009:1). Oslo: Senter for forskning på sivilsamfunn og frivillig sektor.

- Hagerup, E. A. A. & Kollerud, E. H. (2017). *The 100 unwritten norwegian social laws*: Mondå Forlag AS.
- Hammersley, M. & Atkinson, P. (2004). *Feltmetodikk*. Oslo: Gyldendal Norsk Forlag AS.
- Hansen, T. (2016). Sosial kapital. I A. Tjernshaugen (Red.), *Store norske leksikon* (6 utg.). Hentet 27.04.2018 fra https://snl.no/sosial_kapital
- Hofstede, G., Hofstede, G. J. & Minkov, M. (2010). *Kulturer og organisasjoner: Overlevelse i en grænseoverskridende verden* (3. utg.). Danmark: Handelshøjskolens Forlag.
- Integrerings- og mangfoldsdirektoratet. (2008). *Integrert, men diskriminert : en undersøkelse blant innvandrere fra Afrika, Asia, Øst-Europa og Sør- og Mellom-Amerika* (Vol. 9/2008). Oslo: Integrerings- og mangfoldsdirektoratet.
- Integrerings- og mangfoldsdirektoratet. (2009). *Hvordan går det med integreringen? : årsrapport 2008* (Vol. 2-2009). Oslo: Integrerings- og mangfoldsdirektoratet.
- Integrerings- og mangfoldsdirektoratet. (2018a). *Tilskudd til informasjons- og veiledningstiltak*. Hentet 28.04.2018 fra <https://www.imdi.no/tilskudd/informasjon-frivillige-organisasjoner/>
- Integrerings- og mangfoldsdirektoratet. (2018b). *Tilskudd*. Hentet 28.04.2018 fra <https://www.imdi.no/tilskudd/>
- Integrerings- og mangfoldsdirektoratet. (2018c). *Dette gjør IMDi*. Hentet 12.04.2018 fra <https://www.imdi.no/om-imdi/dette-gjør-imdi/>
- Kipperberg, E. (Red.). (2015). *Når verden banker på: Nye utfordringer for profesjonsutøvelse*. Bergen: Fagbokforlaget Vigmostad & Bjørke.
- Kjeldstadli, K. (2008). *Sammensatte samfunn : innvandring og inkludering*. Oslo: Pax.
- Kommunal- og regionaldepartementet. (2004). *Mangfold gjennom inkludering og deltakelse* (Meld. St. nr. 49). Hentet fra <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/stmeld-nr-49-2003-2004-/id405180/>
- Kulturdepartementet. (2007). *Frivillighet for alle*. (Meld. St. nr. 39). Hentet fra <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/Stmeld-nr-39-2007-/id477331/>
- Kulturdepartementet. (2012). *Den norske idrettsmodellen*. (Meld. St. nr. 26). Hentet fra <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/meld-st-26-20112012/id684356/?q=rekruttering%20minoritet%20idrett>
- Likestillings- og diskrimineringsombudet. (2008). *Likestilling og mangfold i norsk idrett: bedre med flere på banen*. (1). Hentet fra http://www.ldo.no/globalassets/brosjyrer-handboker-rapporter/rapporter_analyser/rapporter_diverse/idrettsrapport-2008-for-web.pdf
- Norges fotballforbund. (2018). *Ny intensjonsavtale med IMDi : -Et samarbeid vi er veldig glade for*. Hentet 28.04.2018 fra <https://www.fotball.no/fotballens-verdier/inkludering/2018/ny-intensjonsavtale-med-imdi/>
- Norges idrettsforbund. (2018). *ALLEMED i kommunen : Nytt verktøy gjør det lettere å inkludere alle i idrett*. Hentet 28.04.2018 fra <https://www.idrettsforbundet.no/Nyhet/allemed-i-kommunen-nytt-verktoy-gjør-det-lettere-a-inkludere-alle-i-idrett/>
- Norges idrettsforbund. (u.å.). *Idrettsråd*. Hentet 11.05.2018 fra <https://www.idrettsforbundet.no/idrettsrad/>
- Norsk rikskringkasting. (2016). *Norsk flyktning- og asylpolitikk*. Hentet 02.02.2018 fra <https://www.nrk.no/nyheter/rekordmange-asylsokere-i-2015-1.12737289>
- NOU 2011:14. (2011). *Bedre integrering : mål, strategier, tiltak*. Hentet fra <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/nou-2011-14/id647388/>

- NOU 2017:2. (2017). *Integrasjon og tillit : langsiktige konsekvenser av høy innvandring*. Hentet fra <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/nou-2017-2/id2536701/>
- Regjeringen. (2016). *Fritidserklæringen*. Hentet fra https://www.regjeringen.no/contentassets/42fc032208724215886755da5d165f1e/folder_fritidserklaeringen.pdf
- Regjeringen. (2018a). *NOU-ar*. Hentet 23.03.2018 fra <https://www.regjeringen.no/no/dokument/nou-ar/id1767/>
- Regjeringen. (2018b). *Om meldingsarbeidet*. Hentet 28.04.2018 fra <https://www.regjeringen.no/no/tema/kultur-idrett-og-frivillighet/innsiktsartikler/arbeidet-med-ny-frivillighetsmelding/om-meldingsarbeidet/id2583708/>
- Senter for forskning på sivilsamfunn og frivillig sektor. (2016). *Minoritetsbefolkningens deltakelse i frivillige organisasjoner. Hva vet vi?* Hentet 03.03.2018 fra http://www.samfunnsforskning.no/sivilsamfunn/publikasjoner/hovedfunn/a4_folder_kunnskapsoversikt_v7_online.pdf
- Senter for forskning på sivilsamfunn og frivillig sektor. (2018). *Senter for forskning på sivilsamfunn og frivillig sektor*. Hentet 07.03.2018 fra <http://www.samfunnsforskning.no/sivilsamfunn/>
- Statistisk sentralbyrå. (2008a). *Ny innvandrerguppering*. Hentet 12.04.2018 fra <https://www.ssb.no/omssb/om-oss/nyheter-om-ssb/ny-innvandrerguppering>
- Statistisk sentralbyrå. (2008b). *Hva skal «innvandreren» hete?* Hentet 02.05.2018 fra <https://www.ssb.no/befolkning/artikler-og-publikasjoner/hva-skal-innvandreren-hete>
- Statistisk sentralbyrå. (2017a). *Frivillig innsats tilsvarende 74 milliarder*. Hentet 13.05.2018 fra <https://www.ssb.no/nasjonalregnskap-og-konjunkturer/artikler-og-publikasjoner/frivillig-innsats-tilsvarende-74-milliarder>
- Statistisk sentralbyrå. (2017b). *Innvandringen fortsetter å falle*. Hentet 02.02.2018 fra <https://www.ssb.no/innvandring-og-innvandrere/artikler-og-publikasjoner/arbeidsinnvandringen-fortsetter-a-falle>
- Svendsen, L. F. H. (2016). Emmanuel Lévinas. I E. Bolstad (Red.), *Store norske leksikon* (5 utg.). Hentet 27.04.2018 fra https://snl.no/Emmanuel_L%C3%A9vinas
- Säfvenbom, R. (Red.). (2005). *Fritid og aktiviteter i moderne oppvekst: - grunnbok i aktivitetsfag* (2. utg.).
- Thorsen, D. E. (2016). Sivilsamfunn. I A. Tjernshaugen (Red.), *Store norske leksikon* (10 utg.). Hentet 07.03.2018 fra <https://snl.no/sivilsamfunn>
- Tromsø idrettsråd. (2018). *Aktivitetsguide*. Hentet 13.05.2018 fra <http://www.tir.no/aktivitetsguide/>
- Ødegård, G., Loga, J., Steen-Johnsen, K. & Ravneberg, B. (2014). *Felleskap og forskjellighet : - Integrasjon og nettverksbygging i flerkulturelle lokalsamfunn*. Oslo: Abstrakt forlag AS.